

11 EYLÜL SONRASI ABD'DE ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK DENGESİ AÇISINDAN TERÖRÜ ÖNLEME AMAÇLI TEDBİRLER / ÖZELLİKLE PATRIOT KANUNU İLE GETİRİLEN KISITLAMALAR *

Prof. Dr. Faruk TURHAN**
Dr. Muharrem AKSU***

ÖZET

Genel olarak özgürlük ve güvenlik arasında sürekli bir gerilimin var olduğu görüşü, özgürlük ve güvenlik dengesini açıklamakta kullanılagelen temel varsayımdır. Kural olarak özgürlük ve güvenlik arasında bir dengenin varlığı, hem temel hak ve özgürlüklere saygının sürdürülmesi hem de güvenliğin devlet ve bireyler açısından en iyi şekilde sağlanması anlamına gelmektedir. Ancak devletlerin terörle mücadeledeki temel yanlışlıkları, herhangi bir terör riski söz konusu olduğunda güvenlik tedbirlerini artırırken özgürlüklerde belli bir kısıtlamaya giderek dengenin bozulmasına yol açmalarıdır. ABD'de 11 Eylül sonrası yürürlüğe giren, kolluk güçlerinin soruşturma ve araştırma yetkilerinin oldukça genişleten, ev ve işyerlerinin habersiz aranmasını yasallaştıran, kişilere ait finans, sağlık ve eğitim ile ilgili kayıtlara izinsiz giriş yetkisi veren, iletişimin denetlenmesi ve internet iletişimini izleme dahil elektronik gözetim alanlarında da yürütmeye geniş yetkiler tanıyan, yargısal denetimi zayıflatarak yürütmeye oldukça geniş yetkiler tanıyan ve yürütmeye herhangi bir politik grubu terörist olarak tanımlamaya imkan sağlayan Patriot Kanunu, denge yaklaşımındaki yerleşik anlayışı bozmuştur. ABD'de yürürlüğe giren anti terör kanunları, terörü önlemeye yönelik olarak tasarlanmış olsa da terörizmle ilişkisi olmayan ABD vatandaşlarının, azınlıkların ve özellikle yabancıların özgürlüklerinde ciddi kısıtlamalar getirmiştir. ABD, bir taraftan terör eylemelerini önlemek

---

* Not: Bu makale esas itibarıyla, Prof. Dr. Faruk Turhan danışmanlığında, Dr. Muharrem Aksu'nun Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Doktora Programında hazırlanmış olduğu "Özgürlük ve Güvenlik Dengesinde Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesinin Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Değerlendirilmesi" konulu doktora tez çalışmasına dayanmaktadır. Ancak çalışma içerik olarak güncellenmiş ve yeni kaynaklar eklenmiştir.

** Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Öğretim Üyesi.

*** Akdeniz Üniversitesi Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi.

isterken diğer taraftan masum insanların haklarını da ihlal etmiştir. Özellikle elektronik gözetim alanında yürürlüğe giren düzenlemeler kişilerin özel yaşamına müdahale ettiği yönünde ciddi eleştiriler almıştır. Birey ve devlet güvenliğini sağlamaya yönelik yürürlüğe konan Patriot Kanunu, özgürlüklerde ciddi kısıtlamalar getirmiş ve özgürlük ve güvenlik arasındaki dengeyi özgürlük aleyhine bozmuştur.

Anahtar Kelimeler: 11 Eylül Saldırıları, Vatanseverlik Kanunu, Özgürlük ve Güvenlik Dengesi, Anti-Terörizm Düzenlemeleri, Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi, ABD’de Elektronik Gözetim, Trade-off Yaklaşımı, Yabancı İstihbaratı Gözetim Kanunu, Terör, Ülke İçi

MEASURES AIMED TO PREVENT TERROR IN TERMS OF THE BALANCE OF FREEDOM AND SECURITY IN US AFTER SEPTEMBER 11 ATTACKS / ESPECIALLY THE RESTRICTIONS WHICH ARE BROUGHT BY THE PATRIOT ACT

ABSTRACT

Generally, the idea of the existence of a continuous tension between freedom and security has been the main assumption used to explain the balance between freedom and security. As a rule of thumb, the existence of a balance between freedom and security means both continuing the respect for the basic rights and freedom, and providing the best security for the state and its citizens at the same time. However, the main mistake of the governments in fighting against terror is that they disrupt the balance by increasing the security measures while limiting certain freedoms whenever there is a risk of any terror. Patriot Act, which came into force after September 11 attacks, and which increased the extensive interrogation and investigation rights of the security forces, legitimized the searching of homes and offices without any notice, provided access to personal records in finance, health and education without any approval, authorized the surveillance of communication, internet and electronic monitoring, weakening the judicial review by giving the governmental executive very broad powers, and allowing the government to define any political group as terrorist; did not disrupt the existing perception in the approach of the balance. Although the anti-terrorism laws that came into force in US were designed to prevent terror, these laws brought serious restrictions to the freedom rights of US citizens with no connection to terrorism, the minorities and especially foreigners. US, on the one hand while trying to prevent terror acts on the other

hands has violated the rights of innocent people. Especially the regulations which came into force in the field electronic surveillance have received serious criticisms due to interfering with people's privacy life. Patriot Act, which was promulgate to ensure the safety of the individual and the state that it brought serious restrictions in the freedoms rights and disrupted the balance between freedom and security in favor of security, against freedom.

Keywords: *September 11 attacks, Patriot Act, Balance of Freedom and Security, Anti- Terrorism Regulations, Measure of Preventive Purposed Interception of Communication, Electronic Surveillance in USA, Trade-off Approach, the Foreign Intelligence Surveillance Act, Terror, Domestic Terror.*

I. GİRİŞ

11 Eylül, güvenlik ve insan hakları arasındaki karşılıklı ilişkinin değişimi bakımından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Yine 2002 ve 2005'de Bali'de, 2003'de İstanbul'da, 2004'de Madrid'te ve 2005'te Londra'da yapılan terör saldırıları nedeniyle Batılı devletlerce alınan tedbirler, insan hakları ve özgürlüklerin toplum/devlet güvenliğinin sağlanması uğruna aşındırılabilineceğini ve aşırı oranda sınırlandırılabilceğini göstermiştir. Nasıl ki 11 Eylül saldırıları ABD için terörle mücadelede farklı bir yol seçiminin miladı olmuşsa, söz konusu diğer terör saldırıları da Batılı devletlerin terörü ciddi bir sorun olarak kabul etmeleri ve radikal terörle mücadele kanunlarını yürürlüğe koymalarında önemli bir faktör olmuştur.

ABD, 11 Eylül sonrasında terörle mücadele etmeye başladığından beri terör faaliyetleriyle ilgili bilgi sahibi olduğuna inanılan kişileri sorgulamak ve gözaltında tutmak için polise ve istihbarat kurumlarına eşi görülmemiş yetkiler veren yeni radikal kanunları yürürlüğe koymuştur.¹ Aynı zamanda ABD, terör şüphelilerini işkence yapılan yerlere göndermekle, Guantanamo'da ve Irak'ta işkence uygulamakla suçlanmıştır.²

¹ CAVOUKIAN, Ann, "National Security in a Post-9/11 World: The Rise of Surveillance ... the Demise of Privacy?", Green College University of British Columbia, Ontario, s. 2, (May 2003), (http://www.ipc.on.ca/images/Resources/up-nat_sec.pdf, 14.08.2011); SCHULHOFER, Stephen J., "No Checks, No Balances: Discarding Bedrock Constitutional Principles", in: Richard C. Leone ve Jr. Greg Anrig, (eds.) *The War on Our Freedoms: Civil Liberties in an Age of Terrorism*, The Century Foundation, New York, (2003), s.74; MICHAELSON, Christopher, "Antiterrorism Legislation in Australia: A Proportionate Response to the Terrorist Threat?", *Studies in Conflict & Terrorism, Volume 28, Issue 4, (July 2005)*, s. 321-339.

² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. HERSH, Seymour M., *Chain of Command: The Road from 9/11 to Abu Ghraib*, Australia, Allen Lane, 2004; BAL, İhsan, *Terörle Mücadele, ABD ve Guantanamo*, USAK Yayınları, Ankara 2006, s. 93-94; ROSE, David, *Guantanamo Amerika'nın İnsan Haklarına Karşı Savaşı*, Çev. Şule Gülmen, Birinci Basım, 1001 Kitap Yayınları, 2005; ÖZKAN, Emre ve

Diğer taraftan Avrupa'nın güvenliği bakımından terörle mücadele, Soğuk Savaş'ın devam ettiği yıllardan günümüze kadar Batılı ülkelerin ve Avrupa Birliği'nin (AB) gündeminde olan bir konudur.³ Terörle yakından ilişkili olan yasa-dışı göç, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve örgütlü suçlar Soğuk Savaş sonrası Avrupalı devletlerin mücadele etmesi gereken konular olarak gündeme gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla AB'nin örgütsel gelişimi içinde terörizm ve terörle bağlantılı olan bu konulara karşı hukuki ve kurumsal alanda çeşitli mekanizmalar geliştirmişti. Ancak 11 Eylül saldırıları ve daha sonra Avrupa'da gerçekleşen terör saldırıları, terörle mücadelede yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur.⁴

11 Eylül'den sonra ABD ve İngiltere başta olmak üzere Batı demokrasileri, benzer saldırılara tekrar maruz kalmamak için yeni yasal düzenlemeler yürürlüğe koymuşlar, mevcut yasal düzenlemelerdeki güvenlik tedbirlerini genişletici yeni düzenlemeler getirmişler ve bazı özgürlükleri

---

KOTAN, Ömer Faruk, "Ebu Gureyp Hapishanesi: Terörle Mücadelede Yanlış Strateji", İhsan BAL (der.), *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, USAK Yayınları, Ankara, 2006, s. 49-77; Human Rights Watch, "The Road to Abu Ghraib", 8 June 2004, (<http://www.hrw.org/en/reports/2004/06/08/road-abu-ghraib>, 25.06.2011); The Center for Constitutional Rights (CCR), "Torture and Cruel, Inhuman, and Degrading Treatment of Prisoners at Guantánamo Bay, Cuba", *Report*, (July 2006), (http://ccrjustice.org/files/Report_ReportOnTorture.pdf, 10.07.2011); "Guantanamo'da işkence itirafı", 14.01.2009, (<http://yenisafak.com.tr/Dunya/?t=14.01.2009&i=162785>, 10.07.2011).

³ İngiltere terörle ilgili mevzuatını 1970'lerden itibaren oluşturmaya başladı. Geniş bilgi için bkz. GOLDER, Ben ve WILLIAMS, George, "Balancing National Security and Human Rights: Assessing the Legal Response of Common Law Nations to the Threat of Terrorism", *Journal of Comparative Policy Analysis*, Vol. 8, No. 1, (March 2006), s. 45; ROACH, Kent, "The Criminal Law and Terrorism", in: Victor RAMRAJ, Michael HOR ve Kent ROACH (eds.), *Global Anti-Terrorism Law And Policy*, Cambridge University Press, 2005, s. 131; WILLIAMS, David, "Terrorism and The Law in The United Kingdom", *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 26, No. 1, (2003), s. 179-190.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. KEDİKLİ, Umut, "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt: 2, Sayı: 7, (2006), s. 54-55; ABD Patriot Kanunu yürürlüğe koyduktan sonra, İngiltere "Anti-terrorism Crime and Security Act 2001"i, Kanada "Anti-terrorism Act 2001"i ve Yeni Zelanda "Terrorism Suppression Act 2002"i yürürlüğe koydu. Avustralya farklı tedbirleri içine alan bir dizi kanun yürürlüğe koydu. Bunların en önemlileri "Security Legislation Amendment (Terrorism) Act 2002" ve "Australian Security Intelligence Organisation Legislation Amendment (Terrorism) Act 2002"dir. Güney Afrika Hükümeti 2004 sonunda yürürlüğe giren "Protection of Constitutional Democracy Against Terrorist and Related Activities Bill (2003)" kabul etti. Bkz. GOLDER ve WILLIAMS, s. 46; Fransa 31 Ekim 2001 tarihinde parlamentonun anti-terör kanununu onaylaması ile terörle ilgili Avrupa'da 11 Eylül sonrası ilk düzenlemeyi yapan ülke oldu. HAUBRICH, Dirk, "September 11, Anti-Terror Laws and Civil Liberties: Britain, France and Germany Compared", *Government and Opposition*, Vol. 38, No. 1, (Winter 2003), s. 10; SKINNIDER, Eileen, "Counter-Terrorism Measures and the Impact on International Human Rights Standards in the Field of Criminal Justice", *Report*, International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy, July 2004, s. 7, (<http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/Counter%20terrorism%20measures.pdf>, 14.08.2011).

kısıtlama yoluna gitmişlerdir.⁵ Batılı devletler, aldıkları bu tedbirlerle kolluk kuvvetleri ile istihbarat birimlerinin görev ve yetkilerini büyük oranda arttırmışlardır. Bunun yanında adı geçen ülkeler, bilgisayar ve elektronik ortam arşivlerini inceleme, adli ve önleme amaçlı iletişimin denetlemesi, verilere el koyma ve gözetim sürelerini uzatma gibi tedbirlerin koşullarını zayıflatarak hukuk devletine uygun araştırma ve soruşturma şartlarını hafifletmişlerdir. Yabancılarla ilgili konularda ise belirtilen tedbirlerdeki koşullar daha da ağırlaştırılmıştır. Yabancı dernekler daha sıkı denetime tabi tutulmaya başlanmış⁶ ve sınır dışı etme ile ilgili yasal düzenlemeler genişletilmiştir.⁷ Terörle mücadele ya da güvenlik adına işkence ve kötü muamele yasağı, mültecilerin işkence veya kötü muamele görebilecekleri ülkelere geri gönderilmemesi (non-refoulement) gibi insan haklarının temel ilkelerinin bu ülkelerde yoğun biçimde ve açıkça ihlal edilmeye başlandığı görülmüştür. Çok sayıda insan, insan hakları açısından büyük riskler taşıyan ülkelere geri gönderilmiştir. Böylece, daha önce gelişmekte olan ülkelere insan hakları ihlalleri gerekçesiyle müdahaleyi ahlaki bir sorumluluk olarak gören ABD ve Batılı devletler, kendi güvenlikleri söz konusu olduğunda, insan haklarında aşırı sınırlandırmalar yapma eğilimine girmişlerdir.⁸ Söz konusu düzenleme ve tedbirler sonunda ABD ve bazı Batılı ülkelerde özgürlük ve güvenlik dengesi, özgürlükler aleyhine bir değişim göstermiştir. Liberal demokrasilerde meydana gelen bu paradoksal değişim sonrasında temel hak ve özgürlükler ile güvenlik tedbirleri arasındaki ilişki, denge anlayışı açısından daha fazla tartışılır hale gelmiştir.

Bu çalışmada özgürlük ve güvenlik dengesiyle ilgili doktrinde iler sürülen yaklaşımlar ele alındıktan sonra ABD anti-terör mevzuatındaki özellikle temel hak ve özgürlüklerin ihlalinin yasal temelini oluşturan önemli kanunlar ele alınacaktır. Bu kanunlardan özellikle Patriot Kanunu ile yürürlüğe konan tedbirler insan hakları açısından incelenecektir.

---

⁵ HAUBRICH, s. 3.

⁶ Almanya'da terörle mücadele kapsamında derneklerle ilgili düzenlemeler için bkz. TURHAN, Faruk, "Almanya'da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanununda Yapılan Değişiklikler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, (Aralık 2005), s. 133-136.

⁷ METİN, Yüksel, "Terörle Mücadele ve İnsan Hakları", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, (Aralık 2005), s. 118.

⁸ Aynı yönde görüşler için bkz. BALZACQ, Thierry ve ENSAROĞLU, Yılmaz, *İnsan Hakları ve Güvenlik: Türkiye, İngiltere ve Fransa*, TESEV Yayınları, (Mayıs 2008), s. 7.

II. ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK ARASINDAKİ DENGE SORUNU

11 Eylül sonrası Patriot Kanunu ile yürürlüğe giren değişikliklerin özgürlük ve güvenlik dengesini bozduğu görülmektedir.⁹ Ancak bu konuda başında özgürlük ve güvenlik dengesinden ne anlaşılması gerektiği, özgürlük ve güvenlik arasından bir dengenin bulunması gerekip gerekmediği sorunlarını ele alıp bu konudaki görüşleri incelemek gerekmektedir.

Terörle mücadele bağlamında özgürlük ve güvenlik dengesi, genelde karşılıklı özel iki olgunun (özgürlük ve güvenlik) bağdaşmadığı yanlış varsayımı üzerinde temellendirilmektedir. Kısacası, devlet ve bireyler için maksimum güvenliğin sağlanabilmesi için özgürlüklerin kısıtlanması gerektiği yönünde yaygın bir kanaatin; devletlerin de güvenliği sağlarken bu kanaati haklılaştıran uygulamaları nedeniyle bir dengenin var olamayacağı görüşü yaygındır. ABD’de, Patriot Kanunu vasıtasıyla bu yaygın görüşü ispatlayıcı nitelikteki uygulamaları ile özgürlük ve güvenlik arasında olması gereken dengeyi bozmuştur. Özgürlük ve güvenlik arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamak için bu konudaki düşüncelerin tarihi geçmişine kısaca göz atmak gerekmektedir.¹⁰

1. Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Anlayışının Tarihi Geçmişine Kısa Bir Bakış

Güvenlik kavramını hukuk ve siyaset felsefesinin merkezine oturtan Hobbes’e göre, devletin oluşturulmasının en önemli meşruluk kaynağı ve amacı, devletin “sivil barış” ihtiyacını gidermesidir. Hobbes’a göre, sivil barış ve güvenlik ihtiyacının sağlandığı ve kişilere güvenli bir ortam sunulduğu ölçüde devletin meşru olduğu kabul edilir.¹¹ Mutlakiyetçi görüşe sahip olan Hobbes, aslında totaliter devleti hatırlatmaktadır. Hobbes’un bu bakış açısı, liberalizmin

⁹ Aynı yönde görüşler için bkz. POSNER, Richard A., “Security Versus Civil Liberties,” *The Atlantic Monthly*, Vol. 288, No. 5, December (2001), s. 46-48. POSNER, Richard A., “A Privilege or A Right?”, in: A. ETIZONI ve H. J. MARSH (eds.), *Rights vs. Public Safety After 9-11*, Rowman Little Field Publisher, New York, 2003, s. 25; JIPSON, Art, “The Post-September 11th Era: Interpretations of Security And Civil Liberties in The Political Margins of The Left And Right”, *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, (2003), s. 43; ROSSLER, Thomas, “A New Mission And New Challenges: Law Enforcement And Intelligence After The Usa Patriot Act”, *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, (2003), s. 70-77; GOLDEN, s. 400-425.

¹⁰ Bu konuda bkz. MICHAELSEN, Christopher, “Balancing Civil Liberties Against National Security? A Critique of Counterterrorism Rhetoric”, *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 29, No. 2, (2006), s. 3.

¹¹ COŞKUN, Vahap, “Güvenliği Özgürlükte Aramak”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 8-9-10-11, (2003-2004), s. 1.

iki temel ilkesi olan, kişinin devlete karşı ileri sürebileceği hakları olduğu ilkesi ile kuvvetler ayrılığı ilkesini reddetmektedir.¹²

Locke göre ise, insanlar doğa halinden “uygar” siyasi topluma geçerken doğal haklarını saklı tutmuşlar ve devleti bu hakları korumakla görevlendirip yetkilendirmişlerdir.¹³ Gerçekten de, 17. ve 18. yüzyıllarda meydana gelen İngiliz, Amerikan ve Fransız devrimlerinin kökleri, Locke’un doğal hukuk doktrininden esinlenmiştir. Locke’un savunduğu temel ilkelerin Amerikan ve Fransız devrim belgelerine, hayata, mülkiyete ve özgürlüklere saygı şeklinde yansıdığı görülmektedir.¹⁴ Diğer taraftan liberal felsefe anlayışında, devleti ortaya çıkaran sebeplerden biri olarak gösterilen toplum sözleşmesinin diğer bir amacı da, devletin gücünü sınırlamak ve kurallara bağlamaktır.¹⁵

Geçmişten günümüze sivil özgürlükler ve terörle mücadelede, özgürlük ve güvenlik arasında karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Modern siyasal açıdan Hobbesyan görüş, güvenlik için özgürlüğün karşılıklı değiş tokuşunda güvenlik yönü ağır olan bir “denge” anlayışı ortaya koymaktadır. Fakat Locke göre, doğa durumu, “mutlak ve keyfi güç”ün olmadığı “mükemmel özgürlük” durumudur.¹⁶ Locke, keyfi güç taleplerine karşı özgürlüğün korunmasını ve özgürlük yönü ağır basan bir “denge” yaklaşımını, siyasi bir görüş olarak ortaya koymaktadır.¹⁷

Liberalizmin bir siyasi teori olarak doğmasında belki de en büyük pay Locke’a aittir. Liberalizmin en temel fikirlerinden biri bireyciliktir.¹⁸ Liberalizmin ortaya attığı fikirlerin tarihsel gelişimine kısaca bakıldığında özgürlük, güvenliğin önkoşulu olarak düşünüldüğü görülmektedir. Aynı zamanda, belirli bir düzeydeki kişisel güvenliğin özgürlüklerin gerçekleşmesi için vazgeçilmez olduğu da anlaşılmaktadır. Hobbesyan açıdan ise devletin esas amacı güvenliktir. Buna karşın liberal felsefeye göre, devlet, bireysel özgürlükleri koruduğu oranda meşru olmaktadır. Ancak bu liberal ilke görmezden gelinerek özgürlüğün temel şartının kişi güvenliği ve ulusal güvenlik olduğunu vurgulayan görüşler de ortaya çıkmıştır.¹⁹ Keza 11 Eylül sonrası ABD

¹² GÖZE, Ayferi, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Genişletilmiş 7. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1995, s. 141

¹³ ERDOĞAN, Mustafa, “Liberalizme Yeniden Bakış: Tarihi ve Felsefi Temelleri”, *Liberal Düşünce*, Sayı: 56, Yıl: 14, Güz 2009, (<http://www.liberal.org.tr/incele.php?kategori=%20MTg=&id=NTEy,05.11.2010>).

¹⁴ GÖZE, s. 168-169; KABOĞLU, İbrahim Ö., *Özgürlükler Hukuku İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı Üzerine Bir Deneme*, AFA Yayıncılık, İstanbul, (1994), s. 29.

¹⁵ ÇETİN, Halis, “Liberalizmin Tarihsel Kökenleri”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, (2002), s. 230.

¹⁶ MICHAELSEN, s. 3; NEOCLEOUS, Mark, “Security, Liberty and the Myth of Balance: Towards a Critique of Security Politics”, *Contemporary Political Theory*, Vol. 6, (2007), s. 134-135.

¹⁷ NEOCLEOUS, s. 134-135.

¹⁸ ERDOĞAN, (<http://www.liberal.org.tr/incele.php?kategori=%20MTg=&id=NTEy,05.11.2010>).

¹⁹ MICHAELSEN, s. 3.

ve bazı Batılı ülkelerde terörü önlemeye yönelik alınan tedbirler, bireylerin sözde daha özgür yaşayabilmeleri için gerçekleştirilmiştir. Ancak bu tedbirlerin tali etkisi nedeniyle kişi hak ve özgürlüklerinde ciddi kısıtlamalara neden olmuştur. Bireylerin güvenliğini sağlama uğruna özgürlükler feda edilerek özgürlük ve güvenlik dengesinde güvenlik lehine bir kayma yaşanmıştır. Bu durum, günümüz liberal demokrasilerin terör riskiyle karşılaştıklarında verdikleri tepkilerin, özgürlük ve güvenlik dengesi açısından çelişkili bir durumu ortaya çıkardığını göstermektedir

2. Özgürlük ve Güvenlik Arasında Bir Dengenin Bulunması Gerekip Gerekmediği Konusundaki Tartışmalar

Yukarıda belirtildiği üzere, devletin varlık nedeni, özgürlüklerin korunması, güvenliğin kimin ya da ne için gerekli olduğu gibi özgürlük ve güvenlik dengesine kaynaklık eden görüşler ve bu kavramların karşılıklı ilişkisi, özellikle, 11 Eylül saldırıları ertesinde ABD’de hak ve özgürlükleri ağır bir şekilde sınırlayan tedbirlerin yürürlüğe konmasından sonra daha yoğun olarak tartışılmaya başlanmıştır. Denge anlayışına farklı açılardan açıklık getirmeye çalışan birçok görüşün ortaya atıldığını görmekteyiz. Aşağıda bu konudaki önemli görüşleri kısaca inceleyeceğiz.

a) Didier Bigo’nun Görüşü

Bigo, özgürlük ve güvenlik kavramlarına farklı anlam ya da farklı ağırlık yüklenmesi halinde dengenin bozulabileceğini öne sürmektedir. Bigo’ya göre, kavramlara verilen ağırlık oranında, toplumun siyasal yapılanması skalanın her iki ucunda konumlanan anarşizm ve faşizm arasında bulunan düzlemlerde yer alabilir.²⁰ Hatta her iki kavrama verilen anlam ağırlığının farkı ve kavramların önemi, toplumun idari yapılanmasını tayin edici unsurdur. Yani güvenliğe daha fazla önem atfeden devletler faşizan yapıya kayarken, özgürlüğe daha fazla önem atfeden devletler ise liberal yapıya kaymaktadır. Bu durumda özgürlük ve güvenlik dengesi, devlet/yönetim yapısını, şeklini belirleyen temel unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de “hukuk”un devletin temel hak ve özgürlükler karşısında konumunu belirleyen araçsal yapısı/özelliği ve özgürlükleri bireylere sunuş şekli, bahsedilen dengeyi belirleyen asli unsurdur. Bu da devletin yapılanma biçimini oluşturur. Yine Bigo’ya göre, özgürlük, özellikle söylemde daimi olarak devletler tarafından dile getirilmektedir. Ancak söylemde öne çıkan bu kavram, tehlike ve risk durumlarında güvenlik kavramının arkasına itilmektedir. Öyleki tehlike ve risk durumunda güvenlik tercih edilen bir kavramken, özgürlük ise güvenliği tehlikeye atan bir kavram

²⁰ BIGO, Didier, “Liberty, Whose Liberty?, The Hague Programme and The Conception of Freedom”, *Security versus Freedom?: A Challenge for Europe’s Future*, Thierry BALZACQ ve Sergio CARRERA (eds.), Ashgate Publishing Company, Aldershot, (2006), s. 38-42

olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda devletler, güvenliği sağlamak adına özgürlüğü güvenlik içine hapsederek daha fazla gözetim, denetim ve kontrol yapmaktadırlar. Bu da özgürlüğü tali unsur, güvenliği asli unsur haline getirmektedir. Kendilerini liberal devlet olarak niteleyen devletler gerçek bir tehdit ve riskle karşılaştıklarında Bigo’nun skalasında²¹ faşizme doğru kaymaktadır. Bu durumda yüksek güvenlik anlayışı, özgürlüklerden daha sempatik bir araç haline gelmektedir. Aksi durumda ise devletler anarşizme doğru kaymaktadır.²²

b) Jeremy Waldron’un Görüşü

Waldron’a göre²³ ise, sivil özgürlüklerde meydana gelen değişimi açıklayan ve haklılaştıran olgu, kişilerin güvenliğini tehdit eden zararların büyüklüğü ve niteliğinde meydana gelen farklılaşmadır. Bu durum “özgürlük ve güvenlik arasında yeni bir dengenin kurulması”nı en iyi şekilde anlatan bir süreçtir. Denge terimi, ahlaki ve siyasi alanda bir sorunun iki ayrı ucunda yer alan kavramları (özgürlük-güvenlik) işaret etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu bağlamda Waldron, bu değerler veya gerekçeler dizisini, birbirinin zıddı olan kaygıların dengelenmesi şeklinde ifade edildiği zaman söylenmek istenen şeyin ne olduğu ve denge durumunun değiştiğini söylerken neyin ima edildiği sorusunu yöneltilmektedir. Waldron, özgürlüğün belli durumlarda daha az veya daha çok sorunu olduğunu kabul etmektedir. Örneğin, bir kişi seyahat özgürlüğünde herhangi bir kısıtlama olmaksızın seyahatini daha az ya da daha çok gerçekleştirebilir. Yine bir kişinin önemli kamu alanlarına veya önemli kamu dairelerine yaklaşılmasına izin verilebileceği gibi bunlardan uzak da tutulabilir. Bu durumda en azından birbirlerinden farklı özgürlük düzeyleri arasında sıralı bir karşılaştırma yapılabilir. Örneğin bir kişinin özgürlüğü ile başka bir kişinin özgürlüğü arasında veya aynı kişinin bugünkü ve ertesi günkü özgürlük düzeyi arasında karşılaştırma yapılabilir.²⁴

Güvenlik ve özgürlük arasındaki dengenin 10 Eylül 2001 tarihinde tam da bulunması gereken noktada olduğunu varsayan Waldron, ertesi gün belli düzeydeki bir özgürlüğün getireceği risklerin, aslında bireyler tarafından daha önce düşünülenenden daha yüksek olduğunu farkına varıldığını belirtmektedir. Yani yazar, 10 Eylülde sahip olunan özgürlük düzeyinin 11 Eylülde tahmin edilenden daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır.²⁵

---

²¹ BIGO, devletlerin özgürlük ya da güvenliğe verdikleri ağırlığa göre, anarşist görüşten faşist görüşe kadar bir sıralama yapmıştır. BIGO, s. 39.

²² BIGO, s. 38-42.

²³ WALDRON, Jeremy, “Security and Liberty: the Image of Balance”, *The Journal of Political Philosophy*, Vol. 11, No. 2, (2003), s. 192.

²⁴ WALDRON, s. 193.

²⁵ WALDRON, s. 193.

Waldron, denge değişimini göstermek için 10 Eylül ile 12 Eylülün güvenlik ve özgürlük düzeyleri arasında karşılaştırmalı bir hesaplama yapmaktadır. Bu hesaplama sonrası ulaştığı sonuca göre Waldron, toplumun sahip olduğu özgürlüğün bir sonucu olarak belli bir azami risk seviyesinin kabul edilmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yazar, belli bir özgürlük seviyesinden kaynaklanan riskin düşünülenden daha yüksek hale geldiğinde ise insanların özgürlüklerinin daha düşük bir düzeye çekildiğini vurgulamaktadır.²⁶

Bu bağlamda Waldron birkaç öneride bulunmaktadır. Güvenliğe karşı özgürlüklerin dengelenebildiğini, ancak özgürlüklerde gerçek azalmanın bazı insanları diğerlerinden daha fazla etkilediğini bu nedenle daha dikkatli olunması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazara göre özgürlükteki bir azalma devlet gücünde bir artışla elde edilmektedir. Bu şekilde artırılan güç, terörizmle mücadelede kullanılmaktadır. Azaltılan özgürlük terörizme karşı güvenliği artırsa bile devlete karşı güvenliği azaltma ihtimali de bulunmaktadır.²⁷

c) Eric Posner ve Adrian Vermeule'nin Görüşleri

Tartışmaların devamında Posner ve Vermeule'in özgürlük ve güvenlik dengesine “özgürlük ve güvenlik sınırı” açısından bakan yaklaşımını da incelemek gerekmektedir. Posner ve Vermeule göre²⁸, özgürlük ve güvenlik arasında trade-off²⁹ yapılabileceği görüşü aslında oldukça eski bir teodir. Özgürlük ve güvenlik, bireyin mutluluk ve refahına katkı yapan gerçek değerlerdir. Ancak bu değerlerden biri olmaksızın diğeri maksimize edilemez.

Refah ekonomisinde “Sözleşme Eğrisine” göre,³⁰ süreklilik arzeden bir kazanma (win-win/kazan-kazan) yoktur. Her iki tarafın aynı anda kazandığı bir durum söz konusu değildir. Yani bir taraf kazanırken diğeri kaybedebilir. Ancak durumun bu şekilde olmamalıdır.³¹

²⁶ WALDRON, s. 193.

²⁷ WALDRON, s. 194.

²⁸ POSNER ve VERMEULE, s. 21-22.

²⁹ Kelime anlamı bir şeyi elde etmek için başka bir şeyden vazgeçmektir. Özgürlük ve güvenlik dengesi açısından trade-off modeli; güvenliği sağlamak için özgürlükten vazgeçme veya özgürlüğü sağlamak için güvenlikten vazgeçmektir. POSNER ve VERMEULE, s. 21.

³⁰ Denge durumunda tüm girdi ve çıktı piyasalarında arz - talep eşitliği eşzamanlı olarak sağlanır. Tüketiciler, denge fiyatları veri iken belli bir bütçe kısıtı altında faydalarını, firmalar ise karlarını maksimize ederler. Bu şekilde ulaşılan denge genel dengedir. Temel olarak Pareto Optimalite Kriterine göre, hiç kimsenin refahını azaltmaksızın bazı bireylerin refahını artıran her türlü değişiklik toplumun refahını artırır. Buna göre, malların ve üretim faktörlerinin dağılımında bir değişiklik, kimsenin refahını azaltmadan en az bir kişinin refahını artırıyorsa toplumsal refah artacak, başkalarının durumu değişmeden en az bir bireyin durumu kötüleşiyorsa toplumsal refah azalacaktır. “Genel Denge ve Refah Ekonomisi”, (http://www.ekodialog.com/Acık_ogretim_iktisat/refah_ekonomisi_genel_denge.html, 24.11.2010).

³¹ POSNER ve VERMEULE, s. 27.

Özgürlük ve güvenlik sınırına göre,³² güvenlikteki herhangi bir yükselme, özgürlükteki bir düşüşü gerektirecek ya da tam tersi olacaktır. Sosyal bakış açısından burada ortaya çıkan handikap, en uygun olan durumu seçme (optimizasyon) sorunudur. Optimizasyonun sağlanması ise, özgürlük ve güvenliğin – ikisinin birlikte – bileşik faydalarının maksimize edildiği en uygun yapıyı seçmektir. Ne özgürlük ne de güvenlik açısından önceliklerine bağlı olarak “özgürlüğün maliyetsiz”, güvenliğin ise “pahalı” kabul edilebileceği bir durum iddia edilemez.³³

Özgürlük ve güvenlik optimum tercih noktasının ne olduğu toplumdaki insanların tercihlerine ve değerlerine bağlıdır. Güvenliği belirli bir düzeye yükseltmenin özgürlükten belirli bir düzeyde feragat etmeye değer olup olmadığı, insanların isteklerine bağlıdır. Ancak özgürlükteki bir artış, basit şekilde güvenlikte belirli bir azalmayı sağlamaktadır. Bunun tersi de tercih edilebilmektedir.³⁴

Refah ekonomisinde, birbirine alternatif olabilecek birden fazla ekonomik durum arasından hangisinin toplumsal açıdan en uygun tercih olduğu araştırılır. Bu seçeneği belirlemek için de “Pareto optimalite kriteri” kullanılmaktadır.³⁵ Buna göre, denge durumunda tüketiciler faydalarını, firmalar ise karlarını maksimize etmektedirler. Piyasadaki bir değişimin ya da üretim faktörlerinin dağılımı en az bir bireyin durumunu kötüleştirmeden diğer bir bireyin durumunu iyileştiriyorsa toplumsal refahın arttığı ya da tam aksine, bir bireyin durumu değişmeden bir başkasının durumu kötüleşiyorsa toplumsal refahın azaldığı kabul edilmektedir. Bu bağlamda özgürlük ve güvenliğin, kişiler arasında da kıyaslanabilir olduğu varsayılabilir. Örneğin A'nın özgürlüğündeki az bir azalma B'nin güvenliğindeki daha yüksek artışla kıyaslanabilmektedir. Kıyaslamamanın yapılabilir olması, hükümet politikalarının sonucunda toplam refahın artıp artmadığı ile ilgili anlamlı ipuçları da verebilir.³⁶ Devletin yürürlüğe koyduğu anti-terör kanunları, toplumda belli bir kesimin güvenliğini sağlarken bir başka kesimin özgürlüklerine müdahale ediyorsa bu durumda toplumsal refahın arttığından bahsedilemez. Örneğin, bir devlet vatandaşlarının güvenliğini sağlarken toplumun geri kalan kısmının ya da azınlıkların veya yabancıların özgürlüklerini ihlal ediyorsa bu durumda toplumsal refahın dengede olduğu söylenemez.

---

³² POSNER ve VERMEULE, s. 27-28.

³³ POSNER ve VERMEULE, s. 27.

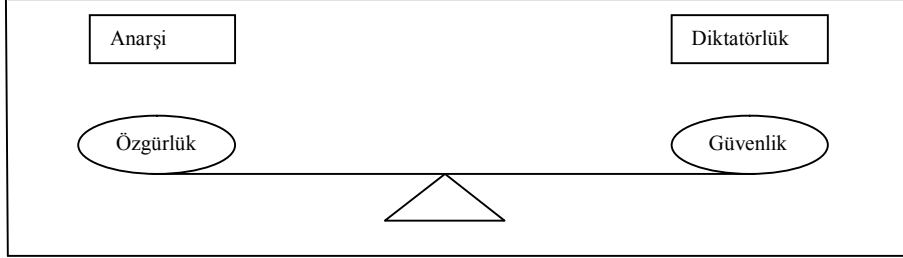
³⁴ POSNER ve VERMEULE, s. 27.

³⁵ “Genel Denge ve Refah Ekonomisi”, (http://www.ekodialog.com/Acik_ogretim_iktisat/refah_ekonomisi_genel_denge.html, 24.11.2010).

³⁶ POSNER ve VERMEULE, s. 28.

d) Roger D. Golden'ın Görüşü

Golden, özgürlük ve güvenlik dengesi üzerindeki kavramsal çalışmasında, 11 Eylül terör saldırılarını örnekleyerek saldırı öncesi ve sonrasında özgürlük ve güvenlik dengesinin durumunu ortaya koymaya çalışmıştır. 11 Eylül'ün hemen akabinde yürürlüğe konan Patriot Kanunu'ndan hareketle Yazar, özgürlük ve güvenlik dengesine farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Özgürlük ve güvenliği düz bir çizgi üzerinde yer alan ve devam eden bir süreç olarak kabul eden Golden'ın yaklaşımına göre, özgürlük ve güvenlik olgularından biri azaldığında diğeri yükselmektedir. Tüm bireylerin minimum güvenliği yani, bireyler üzerinde güvenlik amaçlı denetim ve yaptırımların en aza indirilerek özgürlüğün maksimize edilmesi, anarşi olarak karakterize edilebilir. Bu ortamda her birey, devlet tarafından kısıtlanmaksızın istediğini yapmakta serbesttir. Böylece herhangi bir insan diğeri insanların zararına veya aleyhine de olsa özgürlüğünü sınırsız kullanabilir. İnsanların özgürlüğünü sınırsız bir biçimde kullanabilmesi ise anarşiyle sonuçlanır. Çizginin diğeri ucuna bakıldığında ise devlet, bireylerin özgürlüklerini ciddi bir şekilde sınırlama yoluyla maksimum güvenliği sağlayabilme kapasitesine sahiptir. Devlet vatandaşlarının yaşamlarını kontrol ve gözetim altında tutarak onları korumaya çalışabilir. Böyle bir devletin eninde sonunda diktatörlük yapılanmasına gitmesi muhtemeldir. Bir devlette güvenlik ve özgürlük arasındaki sağlıklı bir dengenin sağlandığını gösteren süreç modeli aşağıdaki gibidir.³⁷

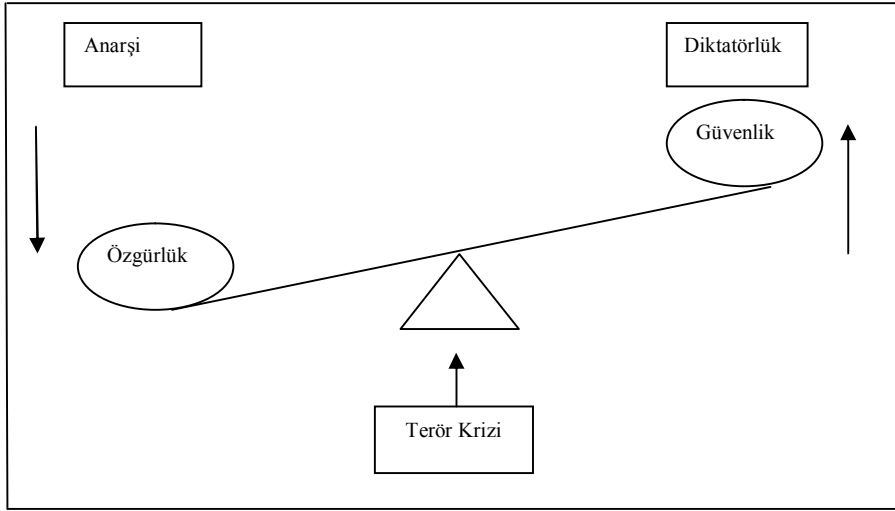

Şekil I.1: Özgürlük ve Güvenlik Arasında Sağlıklı Denge

Kaynak: GOLDEN, Roger D., “What Price Security? The USA Patriot Act and America’s Balance Between the Security and Freedom”, in: Russell HOWARD, James FOREST, Joanne MOORE (eds.), **Homeland Security and Terrorism**, New York: The McGraw-Hill Homeland Security Series, Hill Books, (2006), s. 402 (Figure 1)’den alınmıştır.

³⁷ GOLDEN, Roger D., “What Price Security? The USA Patriot Act and America’s Balance Between the Security and Freedom”, in: Russell HOWARD, James FOREST ve Joanne MOORE (eds.), **Homeland Security and Terrorism**, The McGraw-Hill Homeland Security Series, Hill Books, New York, (2006), s. 401.

Golden'a göre, özgürlükler yükseldiğinde güvenlik aşağıya iner ve devlet anarşiye doğru kayar. Tersine, güvenlik arttığında da, özgürlük düşer; devlet diktatörlük yönünde hareket eder. Örneğin, Amerika'nın tarihsel süreçte özgürlük ve güvenlik arasında sağlıklı bir dengeyi bulduğu iddia edilebilir. Ancak 11 Eylül saldırıları sonucunda, Amerika yelpaze üzerinde güvenliğe doğru hareket etmiştir. Sonuç olarak güvenlik yükselmiş özgürlük azalmış ve ABD sağlıklı bir dengeye doğru hareket etmiştir. Bu hareket yansıması Şekil 2'deki gibi farklı bir yönde gerçekleşmiştir. Amerika'da 11 Eylül saldırılarına karşı bir tepki olarak özgürlük ve güvenlik arasındaki dengede sağlıklı bir kayma gerçekleşmiştir. ABD'de diktatörlüğe doğru bir kayma meydana gelmiştir.³⁸

Şekil I.2: Özgürlük ve Güvenlik Arasında Sağlıksız Denge

Kaynak: GOLDEN, Roger D., "What Price Security? The USA Patriot Act and America's Balance Between the Security and Freedom", in: Russell HOWARD, James FOREST, Joanne MOORE (eds.), **Homeland Security and Terrorism**, New York: The McGraw-Hill Homeland Security Series, Hill Books, (2006), s. 402 (Figure 2)'den değiştirilerek alınmıştır.

e) Trade-off Yaklaşımı

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için özgürlük ve güvenlik dengesi ile ilgili olarak trade-off yaklaşımının da incelenmesi yerinde olacaktır. Özgürlük ve güvenlik dengesi açısından trade-off, güvenliğin sağlanması için özgürlükten

³⁸ GOLDEN, s. 401.

ya da özgürlüğün sağlanması için güvenlikten vazgeçmektir. Trade-off tezinin varsayımından biri, özgürlük ve güvenliğin karşılaştırılabilir (kıyaslanabilir) olduğudur. Yani güvenlik alanında bir artışın özgürlükler alanında yol açacağı azalmanın nisbi değerleri hakkında karar verilmesidir.³⁹ Terörizm üzerine yapılan tartışmalar genellikle özgürlükleri elde etmek için güvenlikten vazgeçme, güvenliği elde etmek için de özgürlükten vazgeçme (trade-off) şeklinde çerçeveselendirilmiştir. Aslında, bu farklı açılardan hatalı bir yaklaşımdır. İlk olarak birçok özgürlük, güvenlikle eşit/denk olmaktan uzaktır. Gerçekten de devletin görevlerinden biri toplum için iyi olan değerleri geliştirmektir. Liberal demokrasilerde bir kişi, hakkındaki suçlamalar karşısında kendini savunma hakkı hem insan onurunun bir unsuru hem de gerçeğin ortaya çıkarılmasının gereğidir. Yine hükümetin kararlarını alırken kamuoyunu dikkate alması, şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından önemlidir. Benzer şekilde ifade özgürlüğü, sadece kişinin kendini ifade etmesini değil, aynı zamanda farklı görüşte olan ve barışçıl değişim kanallarının elverişliliğini sağlayan istikrarı teşvik etmektedir. Bu ve diğer sebepler yüzünden terörle mücadele adına özgürlüklerden vazgeçmek sadece anayasal bir trajedi değil; aynı zamanda terörle mücadele kanunlarının amacına zararı dokunan bir durumdur. İkinci olarak siyasetler, sivil özgürlüklerin terörle mücadeleye gerçekten engel olup olmadığını tam olarak analiz etmeden çoğunlukla temel hak ve özgürlükleri sınırlandırma girişiminde bulunmaktadır. Örneğin, ABD yönetimince 11 Eylülün altında yatan sorunlar tanımlanmadan Patriot Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Üçüncüsü, ulusal güvenlik ile ilgili algılanan ya da gerçekten var olan gelişmeler söz konusu olduğunda özgürlük yerine güvenliğin tercih edilmesi ve güvenliği sağlamak için yapılacak başka alternatifler varken temel hak ve özgürlüklerde kısıtlama yoluna gidilmesi yanlıştır.⁴⁰

Sivil özgürlükler ile güvenlik arasındaki uyumsuzluğu çözmeyi veya elverişli ya da uygun bir konuma getirmeyi “trade-off” modeli yani, güvenliği sağlamak için özgürlüklerden vazgeçme ya da özgürlüğü sağlamak için güvenlikten vazgeçme yaklaşımı başaramaz. Teröristlerin şiddet içermeyen protestolarını sınırlayarak konumlarını daha da meşrulaştıracak yasal düzenlemeler veya çeşitli özgürlükleri zayıflatacak ya da azaltacak yöntemlerin, terörle ve suçlulukla mücadelede tamamen başarısızlığa götürebileceği ileri sürülmektedir.⁴¹ Devlet, herhangi bir problemle/tehditle yüzleştğinde, temel hak ve özgürlüklerdeki azalma ve güvenliğin yükselişindeki fayda ve maliyet

³⁹ POSNER ve VERMEULE, s. 28.

⁴⁰ DEMPSEY, James X., “Civil Liberties in a Time of Crisis”, American Bar Association, (<http://www.abanet.org/irr/hr/winter02/dempsey.html>, 12.08.2009).

⁴¹ WILKINSON, Benedict, “Getting The Balance Right: Is There A Trade-Off Between Security And Civil Liberties?”, 22 May 2009, (<http://goa-intelligence.org/main/intelligence/2009/05/getting-the-balance-right-is-there-a-trade-off-between-security-and-civil-liberties>, 21.10.2009).

analizini iyi hesaplamalıdır. Aslında, vatandaşların özgürlükleri terörle mücadele tedbirlerine kurban edildiği için, devletlerin tehditlerle mücadelesi kısmi ya da geçici olarak başarılı gözükmemektedir. Bu durum ise hem teröristlerin elini güçlendirmekte hem de terörle mücadeleye zarar verebilmektedir.⁴² Örneğin, ABD askerlerinin Guantanamo Üssü'nde ve Irak'ta uluslararası hukukun ve insancıl hukukun sağladığı korumaları yok sayarak gerçekleştirdikleri insanlık dışı kötü davranışları, İngiltere'de 1970'lerde İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army - IRA)⁴³ üyelerinin mahkemeye çıkarılmaksızın uzun süre gözaltında tutulmaları, terörle mücadelede devletlerin tercih ettikleri yöntemlerin ve uyguladıkları güvenlik tedbirlerinin başarısızlığını göstermektedir. Dahası tüm bu durumlar, sorunu daha da arttırmakla kalmamakta aynı zamanda teröristlerin eylemlerinin meşrulaştırılmasına da yardım etmektedir.⁴⁴ Bu bağlamda Donohue, terör tehdidi halinde devletlerce ilk yapılanın özgürlüklerin sınırlandırılması olduğunu, bunun da terörle mücadele de istenen etkiyi vermediğini öne sürmektedir.⁴⁵ Bu nedenle potansiyel bir terör tehdidinin varlığı özgürlüklerin ihlalini haklılaştırmamalıdır.⁴⁶ Yani güvenliğin sağlanması için özgürlükler ya da hukukun evrensel ilkeleri kime - terörist ya da suçlu - ait olursa olsun feda edilmemelidir. Bunların feda edilmesi, terörle mücadele konseptinin terörün kendisinden daha fazla tehdit edici bir unsur olarak hak mağduriyeti ortaya çıkaracağı anlamına gelmektedir.

Trade-off yaklaşımının, güvenlikteki her bir artışın sivil özgürlüklerde mutlaka bir azalmayı önerdiği görülmektedir. Aslında trade-off modeli, bir devletin terörizme verdiği tepkiyi, uygunluk ve orantılılık açısından yeterli bir şekilde değerlendirebilmek için yanlış anlaşılan bir çerçevedir. Temel olarak

⁴² WILKINSON, (<http://goa-intelligence.org/main/intelligence/2009/05/getting-the-balance-right-is-there-a-trade-off-between-security-and-civil-liberties>, 21.10.2009).

⁴³ IRA ve diğer terör örgütleri hakkında bilgiler için bkz. DAVIES, Barry, *Terörizm Ortadoğu'da Şiddet Dünyada Terör*, Çev. Pınar Bulut, Truva Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2006, s. 51-103.

⁴⁴ Geniş bilgi için bkz. ARAJ, Bader, "Harsh State Repression as the Cause of Suicide Bombing: The Case of the Palestinian-Israeli Conflict", *Studies in Conflict and Terrorism, Volume 31, Issue 4, (April 2008)*, s. 284-303; PARKER, Tom, "Fighting an Antaeon Enemy: How Democratic States Unintentionally Sustain the Terrorist Movements They Oppose", *Terrorism and Political Violence, Vol. 19, No. 2, (2007)*, s. 155-179; SCHMID, Alex S., "Terrorism and Human Rights: A Perspective from the United Nations", *Terrorism and Political Violence, Vol. 17, Issue 1-2, (Winter 2005)*, s. 25-35; WILKINSON, (<http://goa-intelligence.org/main/intelligence/2009/05/getting-the-balance-right-is-there-a-trade-off-between-security-and-civil-liberties>, 21.10.2009).

⁴⁵ DONOHUE, Laura K., "Security and Freedom on the Fulcrum", *Terrorism and Political Violence, Vol. 17, No. 1, (2005)*, s. 69-87.

⁴⁶ WOLFENDALE, Jessica, "Terrorism, Security and the Threat of Counterterrorism", *Studies in Conflict and Terrorism, Vol. 30, No.1, (2007)*, s. 76.

güvenlik, özgürlük içindir. Bu formülün terörle mücadele tedbirlerinin ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlarını tolere edecek bir şekilde genişletilmesi gerekir.⁴⁷

III. ABD'DE ÖZGÜRLÜKLERİ SINIRLAYAN PATRIOT KANUNU VE DİĞER DÜZENLEMELER

1. Patriot Kanunu ve Önleme Amaçlı Diğer Düzenlemelerin Yürürlüğe Konma Nedenleri

ABD, kendi topraklarında uğradığı saldırıyla birlikte, terörle mücadeleye salt insan hakları ve demokrasi penceresinden bakmaktan vazgeçmiş, ülke ve ulus bütünlüğünü, kamu düzenini ve kamu güvenliğini koruma gibi değerleri ön plana çıkarmıştır. ABD'nin değişen bakış açısını gösteren en temel gösterge ise 11 Eylül sonrası kabul edilen, ulusal güvenliği asli amaç kabul eden ve bu amacı gerçekleştirmek için de özgürlüklerin ihlal edilebileceğini gösteren yeni terörle mücadele mevzuatıdır.⁴⁸

ABD, 11 Eylül saldırıları sonrasında ciddi bir güvensizlik ve korku yaşamaya başlamış ve paniğe kapılmıştır. Bu korku ve paniğin en büyük göstergesi ise saldırıların hemen ertesinde çıkarılan oldukça sert yeni düzenlemelerdir. ABD, aşırı kaygı nedeniyle yeni kanunları yürürlüğe koymuş, kolluk ve istihbarat güçlerini olağanüstü yetkilerle donatmıştır. Söz konusu yasal düzenlemelerin geniş bir alana yayılmış olması, ABD'nin neredeyse her alanda denetimi arttırmak, kontrol mekanizmasını genişletmek ve etkinleştirmek istemesinin bir göstergesidir. 11 Eylül'ün kanunlar çerçevesinde getirdiği en önemli değişiklik, yürütmenin yetkilerinin terörle daha etkin mücadele edebilecek şekilde genişletilmesi ve kolluk güçlerinin yetkilerini artıran birtakım düzenlemelere gidilmesidir.⁴⁹

Bu amaçla, ABD'nin 11 Eylül saldırıları sonrasında terörle mücadele tedbirleri kapsamında oluşturduğu yeni düzenlemelerden en önemlisi, Vatansızlık Kanunu (Patriot Act)'dur. Bu kanunu bir dizi düzenlemenin⁵⁰

⁴⁷ WILKINSON,(<http://goa-intelligence.org/main/intelligence/2009/05/getting-the-balance-right-is-there-a-trade-off-between-security-and-civil-liberties>, 21.10.2009).

⁴⁸ MÜDERRİSOĞLU, Ruhsar, "11 Eylül ile Birlikte Yeni Dünya Düzenine (!) Doğru", Osman Metin ÖZTÜRK (der.), *Uluslararası Terörizm ve Dış Politika*, Biltek Yayınları, Ankara, 2002, s. 17-20.

⁴⁹ YAMAN, Didem, "11 Eylül Sonrasında ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler", *Uluslararası Hukuk ve Politika, Cilt: 1, No: 1, (2005)*, s. 136.

⁵⁰ Diğer kanunlar şunlardır: İstihbarat Reformu ve Terörizmin Engellenmesi Kanunu 2004 (Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act 2004), Mali-Anti-Terörizm Kanunu (Financial Anti-Terrorism Act), Havaalanı ve Ulaştırma Güvenliği Kanunu (Airport and Transportation Security Act) ve Terörizm Risk Koruma Kanunu (Terrorism Risk Protection Act). Sayılan kanunlar hariç, terörizmle ilgili olarak yayınlanmış 20 kadar Kararname, Yönetmelik ve Deklarasyon bulunmaktadır. DEDEOĞLU,

izlediği değişikliklerin gerçekleştirilmesinin temel nedeni, terör örgütlerinin ortadan kaldırılması, terör saldırılarının önlenmesi, terör üyelerinin tespit edilmesi ve yargılama süreçlerinin hızlandırılmasıdır. 11 Eylül saldırıları öncesinde ve saldırılar sırasında yapılan hataların tekrarlanmasını engellemek ve bu bağlamda muhtemel saldırıları gerçekleşmeden önlemek, yeni düzenlemelerin arkasında yatan diğer önemli nedenlerdir.⁵¹

11 Eylül terör saldırıları sonrasında, saldırılara zemin oluşturduğu gerekçesiyle gündeme gelen temel konulardan biri, ABD'deki özgürlük ortamının terörist eylemlerin hazırlanması ve uygulanması için rahat bir ortam oluşturduğu düşüncesidir. Bu faktörler, 11 Eylül saldırıları sonrası ABD yetkililerinin özgürlüklerin sınırlarına yönelik bir takım sorgulamalarda bulunmalarına yol açmıştır. Bu tartışmalar kapsamında güvenlik adına özgürlükler aleyhine bir takım kısıtlamalara gidilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁵²

Söz konusu saldırıların önlenememiş olmasında ABD'nin kendi iç güvenlik yapısından kaynaklanan birtakım zafiyetlerin de etkili olduğunu düşünülmüş ve bu doğrultuda da bazı tedbirlerin alınması yoluna gidilmiştir.⁵³ Saldırı sonrasında, ABD kamuoyunda gündeme gelen ikinci husus ise istihbarat birimlerinin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmamaları ve bu birimler arasında düzgün bir istihbarat akışının sağlanmaması nedeniyle, 11 Eylül saldırılarının önlenemediği görüşüdür.⁵⁴

Yapılan düzenlemeler sonrasında tüm savunma birimleri, iç güvenliğin sağlanmasına yönelik faaliyetlerine hız vermiştir. Çıkarılan yasaların büyük bir kısmı, istihbarat paylaşımı, istihbarat edinimi ile ilgili tedbirler, acil durum planları, sınır güvenliği ve terörü önleme gibi kamu güvenliğini arttırıcı

Beril, "Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni", Beril DEDEOĞLU (der.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, 1. Baskı, Boyut Yayıncılık, İstanbul, (2003), s. 450.

⁵¹ YAMAN, s. 136.

⁵² YAMAN, s. 136.

⁵³ KAYA, Sezgin, "Küresel Terörizmle Mücadelede Alternatif Rejim Modelleri", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 5, Yıl: 3, (Temmuz 2005), s. 23.

⁵⁴ İstihbarat kurumları arasındaki iletişim ve koordinasyon eksikliği ise, kurumların başarısızlığının diğer bir nedeni olarak görülmektedir. 11 Eylül Saldırıları'na ilişkin istihbarat konusunda, bazı yazarlar, yabancı ülkelerdeki istihbarat birimlerinin verdiği istihbarat bilgilerini de değerlendirmede gerekçesiyle ABD'yi eleştirmektedir. Buna göre, İsrail gizli servisi MOSSAD, Alman istihbarat servisi BND ve Rus istihbarat biriminin, telefon kayıtları ve elde ettikleri bazı bilgilere dayanarak ABD'de uçak kullanılarak gerçekleştirilecek terör eylemleri konusunda CIA, FBI ve NSA'yı uyardığı iddia edilmektedir. Bkz. HENSHAL, Rowland ve MORGAN, Ian, *Amerikan Yalanları: 11 Eylül ve Medeniyetler Çatışması*, Çev. Güneş Ayas ve Bora Alioğlu, Salyangoz Yayınevi, 2006, s. 208-209; ÖZEREN, Süleyman ve CİNOĞLU, Hüseyin, "Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi", İhsan BAL (der.), *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, USAK Yayınları, Ankara, (2006), s. 183.

tedbirlerle ilgilidir. Ayrıca önleyici tedbirler bağlamında, ortaya çıkabilecek başka terörist faaliyetler için de düzenlemeler yapılmıştır.⁵⁵

2. Patriot Kanununun Kapsamı

Söz konusu kanunlar içinde en fazla eleştiri alan, yürürlükteki birçok kanunda değişiklik⁵⁶ yapan ve Federal Hükümetin çeşitli kolluk ve istihbarat birimlerine özellikle bilgi toplama yoluyla gelecekte olması muhtemel terörist eylemleri önleyebilme ya da faillerini tutuklayabilme imkanı veren ve soruşturma yetkileri önündeki engelleri kaldıran⁵⁷ “Terörizmi Engellemek ve Durdurmak İçin Gereken Uygun Araçları Sağlayarak ABD’yi Birleştirmek ve Güçlendirmek Kanunu - Vatanseverlik Kanunu” (Provide Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism - Patriot Act)⁵⁸’dur.

Kısaca Patriot Kanunu olarak adlandırılan bu kanun, yürütme ve yargı organlarının izleme, gözetim ve araştırma yetkilerini genişletmekte, Federal Hükümete herhangi bir politik grubu “terörist” olarak tanımlama yetkisi vermektedir. Diğer taraftan bu Kanun, ev ve işyerlerinin habersiz aranmasını yasallaştırması ve kişilere ait finans, sağlık ve eğitim ile ilgili kayıtlara izinsiz giriş yetkisi vermesi yanında, telefon dinleme ve internet iletişimini izleme alanlarında da yürütmeye geniş yetkiler tanımaktadır.⁵⁹ Tek cümleyle bu Kanun, hükümetin gücünü daha önce olmadığı kadar arttırmıştır. Kanun, güvenlik güçlerinin faaliyetleri üzerindeki yargı kontrolünü devre dışı bırakabilecek

⁵⁵ YAMAN, s. 136.

⁵⁶ 26 Ekim 2001 tarihinde Başkan Bush tarafından imzalanarak yürürlüğe giren Kanun, 15’in üzerinde kanunda önemli değişiklikler yapmıştır.

⁵⁷ GOLDEN, s. 400.

⁵⁸ Patriot Kanunu’nun orijinal tam metni için bkz. “USA PATRIOT ACT 2001”, (<http://epic.org/privacy/terrorism/hr3162.html>, 10.05.2010). Bir nevi olağanüstü hal kanunu olarak tasarlanan ve dört yıl yürürlükte kalması planlanan Kanun, Temsilciler Meclisi, 21 Temmuz 2005’te 16 maddesinden 14’ünün sürekli olarak yürürlükte kalmasını kabul etti. ŞAFAK, Erdal, “USA Patriot Act (ABD Yurttaşlık Yasası) Terörle Mücadele Terörü”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, (Aralık 2005), s. 109; Patriot Kanunu’nun ilgili kanunlarda değişiklik yaptığı, Section 202, Section 209, Section 212, Section 217, Section 220 ve bunlarla birlikte 16 adet değişiklik 31 Aralık 2005’de sona erecek şekilde yürürlüğe girmiştir. Fakat bu hükümler “USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act of 2005 ile 10 Mart 2006’ya kadar tekrar uzatılmıştır. USA PATRIOT Act Additional Reauthorizing Amendments Act of 2006 adlı Kanunu ile tekrar 31 Aralık 2006’ya kadar uzatılmıştır. Sonrasında ise yine (206. ve 215. md. ve Lone Wolf uygulaması) 31 Aralık 2009’a kadar kalıcı hale getirilmiştir. YEH, Brian T. ve DOYLE, Charles, “USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act of 2005: A Legal Analysis”, CRS Report For Congress, Updated 21 December 2006, s. 1. Üç uygulamayla ilgili olarak tekrar 28 Şubat 2011’e kadar ardından da 1 Haziran 2015’e kadar uzatılmıştır. LIU, Edward C., Amendments to the Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA) Extended Until February 28, 2011, CRS Report for Congress, February 10, 2011, (http://assets.opencrs.com/rpts/R40138_20110228.pdf, 05.09.2011); LIU, Edward C., Amendments to the Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA) Extended Until June 1, 2015, CRS Report for Congress, June 16, 2011, (<http://www.fas.org/sgp/crs/intel/R40138.pdf>, 05.09.2011).

⁵⁹ YAMAN, s. 137.

mekanizmalar üretmiş, kamunun hesap verilebilirliğini ve kolluk güçlerinin arama yetkilerine karşı hukuk yoluna başvurma imkanını azaltmıştır.⁶⁰

Patriot Kanunu, suç işlediğinden şüphelenen insanları, gayri adil soruşturma ve asılsız suçlamalardan koruyan pek çok kuralı gevşetmiştir. Kanun, yabancıların ve vatandaşların evlerinde ve mülklerinde, bilgi verilmeksizin arama yapma yetkisini de genişletmiştir.⁶¹ Kanun'da, özel hayatın gizliliğine ve iletişim özgürlüğüne aykırılık oluşturan düzenlemelere de yer verilmiştir. Kolluk güçlerine, şüpheli kişilerin evlerini ve bilgisayarlarını gizlice izleme ve inceleme, kişilerin iletişim ve maillerini izleme (md. 210-216), kişiye haber verilmeksizin mali ve eğitim kayıtlarını inceleme (md. 507, 508), kütüphane ve kitapçı kayıtlarını inceleme (md. 215) gibi yetkiler de verilmiştir. Böylelikle kolluk güçleri, kişilerin özel hayatı ve ilgileri hakkında bilgi toplama yetkisine sahip olmuşlardır.⁶²

Diğer taraftan Kanun, suç olmaması gereken bazı ifade tiplerini, terörizmi teşvik edici ifade olarak kabul ederek cezalandırmaktadır. Kanun'da böylece ifade hürriyetini kısıtlayan ve sivil özgürlükleri tehdit eden bir takım tanımlamalara yer verilmiştir. ABD, adı geçen Kanun vasıtasıyla elektronik gözetim (madde 201), terörizmin finansmanı (madde 302), göçmenlik (madde 401-405) gibi alanlarda yaptığı düzenlemelerle terörü önlemeye odaklanmıştır. Kanun'un önemli bir boyutu da, terör faaliyetlerinin soruşturulması ve kovuşturulmasıyla ilgili olarak yerel (eyalet) kolluk güçleri ile federal kolluk güçleri arasında bilgi paylaşımını arttıran "bilgi paylaşım sistemini genişletmesi"dir (madde 701).⁶³

⁶⁰ ROPER, Mary Catherine, "ABD'de Sınırlanan Yurttaş Hakları", Çeviren: Gül Okutan, in: *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, (Aralık 2005), s. 117; BALCI, Kerim, "Özgürlüklere Yasal Gölge", *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 562, 12.09.2005, (<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-13543-26-ozgurluklere-yasal-golge.html>, 12.10.2010); geniş bilgi için bkz. DULIN, Adam, "USA PATRIOT Act And The War on Terrorism", *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, (2003), s. 215-222.

⁶¹ DWORKIN, Ronald, "Vatanseverliğe Yönelik Tehdit", Çev. Atilla Yayla, *Liberal Düşünce*, Cilt: 7, Sayı: 25-26, (2002), s. 260.

⁶² ARNWINE, Selin Eren, "11 Eylül Saldırılarından Sonra Batı Demokrasilerinde Çıkarılan Yeni Terörle Mücadele Yasalarının Temel Haklara Etkisi: ABD ve İngiltere Örnekleri", *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı-2006*, Cilt I, I. Baskı, Ankara, 03-07 Ocak 2006, s. 193.

⁶³ PARKER, Ellen, "Implementation of the UK Terrorism Act 2006: the Relationship Between Counterterrorism Law, Free Speech, and the Muslim Community in the United Kingdom Versus the United States", *Emory International Law Review*, Volume 21, Issue 2, (2007), s. 720-721; KEITH, Dana, "In the Name of National Security or Insecurity?: the Potential Indefinite Detention of Noncitizen Certified Terrorists in the United States and the United Kingdom in the Aftermath of September 11, 2001", in: *Florida Journal of International Law*, Vol. 16, No. 2, (2004), s. 407.

3. Patriot Kanunu'nda Elektronik Gözetim Yoluyla Özel Hayat ve Haberleşme Özgürlüğüne Getirilen Kısıtlamalar

Patriot Kanunu'nda hak ve özgürlükleri en çok sınırlandıran düzenlemelerin başında elektronik gözetim⁶⁴ tedbirleri gelmektedir. Bu nedenle burada kanunun elektronik gözetim kapsamında yer alan önleyici amaçlı iletişimin denetlenmesi⁶⁵ ve diğer elektronik gözetim konularında kolluk güçlerine verilen yetkiler inceleme konusu yapılacaktır.

a) Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Tedbiri ile İlgili Değişiklikler

11 Eylül'ün hemen akabinde ABD Kongre'si tarafından kabul edilen ve terörle mücadelede kolluk güçlerine yeni araçlar sağlayan ve terör örgütlerinden ABD'ye gelebilecek farklı tehditlere cevap verebilmesi için daha esnek olarak dizayn edilmiş olan Patriot Kanunu, Yabancı/Dış İstihbaratı Gözetim Kanunu'ndaki (The Foreign Intelligence Surveillance Act = FISA)⁶⁶ kısıtlamaları daha da azaltarak birçok değişiklik getirmiştir.

⁶⁴ Türk hukukunda iletişimin denetlenmesi tedbirine karşılık gelebilecek elektronik gözetim, kablo vasıtasıyla (wire-coaxial cablo), radyo vasıtasıyla (radyo dalgası - uydu vasıtasıyla) ve diğer elektronik yollarla yapılan her türlü iletişimin içeriğine ulaşılması ya da içeriğinin elde edilmesi anlamına gelmektedir. ABD içinde ve dışında uluslararası teröristlerin iletişimin denetlemek ve tespit etmek için kritik bir düzenlemedir. ROSENBACH, Eric, ve PERITZ, Aki J., *Confrontation or Collaboration? Congress and the Intelligence Community*, Cambridge, Mass: The Belfer Center, Harvard University, (June 2009), s. 68.

⁶⁵ Türk hukukunda önleyici amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinin temel hak ve özgürlükler açısından eleştirisi için bkz. TURHAN, Faruk ve AKSU, Muharrem, "İnsan Haklarının Korunması Açısından Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", *Uluslararası Davras Kongresi*, Küresel Dialog, ekitap, Isparta, 24-27 Eylül 2009, s. 2202-2226.

⁶⁶ Kanunun orijinal adı, The Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978 ("FISA" Pub. L. No. 95-511, 92 Stat. 1783, enacted October 25, 1978). 1978 yılında yürürlüğe giren FISA Kanunu, kolluk kuvvetlerinin önleyici amaçlı iletişimin içeriğinin dinlenmesi ve izlenmesi amacıyla düzenlenmiştir. Dış istihbarat bilgilerinin elde edilmesi amacıyla ABD'de içindeki yabancı güçlerin ya da onların ajanlarının iletişimlerinin içeriğinin dinlenmesini (denetlenmesini) düzenlemektedir. Ayrıca kanun, Elektronik gözetim (electronic surveillance) ile ilgili düzenlemeler 1801-1812 maddeleri arasında yer almaktadır. Fiziksel aramalarla (physical searches) ilgili düzenlemeler ise, 1821-1829 maddeleri arasında düzenlenmektedir. Yabancı istihbarat amacıyla pen registers and trap & trace devices araçlarının (Pen Registers and Trap & Trace Devices for Foreign Intelligence Purposes) kullanımı ile ilgili düzenlemeler 1841-1846 maddeleri arasında, yabancı istihbarat amacıyla iş kayıtlarına ulaşma (access to certain business records for foreign intelligence purposes) ise 1861-1863 maddeleri arasında düzenlenmiştir. FISA hakkında geniş bilgi için bkz. WHITNEY, Justin W., "FISA's Future: An Analysis of Electronic Surveillance in Light of the Special Needs Exception to the Fourth Amendment", *Washburn Law Journal*, Vol. 47, (2007), s. 138 vd.; SCHWARTZ, Paul M., "Warrantless Wiretapping, FISA Reform, and the Lessons of Public Liberty: A Comment on Holmes's Jorde Lecture", *California Law Review*, Vol. 97, (2009), s. 407 vd.; SEAMON, Richard Henry ve GARDNER, William Dylan, "The Patriot Act And The Wall Between Foreign Intelligence And Law Enforcement", *Harvard Journal of Law & Public Policy*, Volume 28, Issue 2, (2005), s. 337 vd.; DONOHUE, Laura K., "Criminal Law Anglo-American Privacy And Surveillance", *The Journal of Criminal Law & Criminology*, Vol. 96, No. 3,

Patriot Kanunu ile kısaca FISA olarak adlandırılan Yabancı İstihbaratı Gözetim Kanunu'ndaki yapılan başlıca önemli değişiklikleri şu şekilde sıralamak mümkündür:⁶⁷

- Madde 206'da belirli bir kişinin kullandığı tüm iletişim cihazlarının denetimine imkan veren bir düzenleme olan mevcut "roving tap"⁶⁸la ilgili değişiklik yapılmıştır. Kanun, "roving" ya da "multipoint wiretap" düzenlemesi getirerek, özellikle bir telefon numarasının, bilgisayarın ya da belirli bir yerin izlenmesinden ziyade bir kişinin kullandığı tüm cihazların denetimini sağlayan düzenlemeyi yürürlüğe koymuştur (50 U.S.C. § 1823(c)(2)(B)). Bu tedbir ile kişi sürekli olarak iletişim araçlarını değiştirse bile kişinin kullandığı bütün iletişim araçlarının takip edilebilmesini sağlamaktadır (50 U.S.C. § 1823(c)(2)(B)).⁶⁹

- Madde 207 ile elektronik gözetim için yürütmeye daha fazla zaman sağlamak amacıyla, ABD vatandaşı olmayan yabancı bir gücün ajanının gözetimin süresini 90 günden 120 güne çıkarılmıştır (Patriot Kanunu 207(a)(1), (50 U.S.C. § 1805(e)(1)). Yine aynı madde ile fiziksel aramalarla ilgili süre, 45

(2006), s. 1103 vd.; ADLER, Andrew, "The Notice Problem, Unlawful Electronic Surveillance, and Civil Liability Under the Foreign Intelligence Surveillance Act", *University of Miami Law Review*, Vol. 61, No. 2, (2007), s. 9 vd.; KERR, Orin S., "Updating the Foreign Intelligence Surveillance Act", *The University of Chicago Law Review*, Vol. 75, (2008), s. 225-243; HENDERSON, Nathan C., "The Patriot Act's Impact On The Government's Ability To Conduct Electronic Surveillance Of Ongoing Domestic Communications", *Duke Law Journal*, Vol. 52, (2002), s. 185 vd.; PIKOWSKY, Robert A., "An Overview of the Law of Electronic Surveillance Post September 11, 2001", *Law Library Journal*, Vol. 94, No. 4, (Fall 2002), s. 611 vd.; ROSENBAACH ve PERITZ, s. 68-74 vd.

⁶⁷ Patriot Kanunu ile FISA'da yapılan değişiklikler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. KHAN, Zmarak, "The National Security Agency (NSA) Eavesdropping on Americans: A Programme that is Neither Legal Nor Necessary", *Utrecht Law Review*, Vol. 2, No. 2, (December 2006), s. 70-71; MART, Susan Nevelow, "Protecting the Lady from Toledo: Post-USA PATRIOT Act Electronic Surveillance at the Library", *Law Library Journal*, Vol. 96, No. 3, (2004), s. 451 vd.; EPSTEIN, Benjamin, "The Patriot Act: Implications for Lawful Interception", *White Paper*, AQSACOM, (May 2006), s. 4-9, (http://www.aqsacomna.com/us/articles/LIPatriotact_amendments_wiretap-v1.pdf, 18.02.2010); Electronic Frontier (http://w2.eff.org/privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010)

⁶⁸ Gezici takip sistemi ya da çok noktalı iletişimin denetlenmesi (roving or multi-point wiretaps) olarak bilinen uygulamaya göre, izlenecek yer ya da bilgisayar, e-mail ya da telefon hattı belirtilmeksizin herhangi bir kişinin tüm iletişimleri ve cihazlarını denetlenebilmektedir. Daha doğrusu, herhangi bir yer ya da telefon hattı belirtilmeksizin yapılan başvuruya da verilen kararlarda, bir soruşturmanın hedefi olan herhangi bir kişinin tüm iletişimlerini denetleme imkanı sağlanmaktadır. Y. KAMISAR et al., Basic Criminal Procedure: Cases, Comments, and Questions, 2005, s. 479'den aktaran, KHAN, s. 70; KENNEDY, Charles H., ve SWIRE, Peter S., "State Wiretaps and Electronic, Surveillance After September 11", *Hastings Law Journal*, Vol. 54, (April 2003), s. 113-114; YARDIMCI, 101.

⁶⁹ YARDIMCI, s. 101; DOYLE, Charles, Terrorism: Section by Section Analysis of the USA PATRIOT Act, *CRS Report for Congress*, Updated December 10, 2001, s. 7 (<http://epic.org/privacy/terrorism/usapatriot/RL31200.pdf>, 12.09.2010).

günden 90 güne, eğer yabancı gücün ajanı (ABD vatandaşı olmayan yabancı gücün üyesi ya da çalışanı) ise süre 120 güne çıkarılmıştır (50 USC §1824(d)).⁷⁰

- Madde 208 ile FISA Mahkemesinin⁷¹ üye sayısı 7’den 11’e çıkarılmış ve bunların 3 tanesi Kolombiya Eyaleti Bölge Mahkemesi’nin (District of Columbia) 20 mil içerisinde bulunması zorunluluğu getirilmiştir (50 USC § 1803(a)).⁷² Bu değişiklik ile mahkemenin üye sayısının artırılması amacı ise, FISA Kanunu kapsamında, FISA Mahkemesine iletişimin denetlenmesi ya da diğer tedbirler ile ilgili olarak yapılacak başvuruların derhal sonuçlandırılması ve daha hızlı karar alınmasını sağlamaktır.

- Kanunun getirdiği değişikliklerden biri de, “pen register and trap and trace” uygulamaları prosedürünü basitleştirmesidir. Madde 214 (a) (1) hükmü ile Federal Hükümetin, “pen register”⁷³ emri elde etmeden önce gözetlenecek hedefin yabancı bir gücün ajanı olduğu konusundaki ispat yükünü ortadan kaldırmaktadır (50 U.S.C. § 1842(c)(3)). “Pen registers or trap and trace devices”ın kullanılabilmesi için ABD ceza kanunlarını ihlal eden gizli istihbarat faaliyetleri ya da uluslararası terörizmle bağlantılı kişiler tarafından kullanılmakta olan hattın/aracın izlenebilmesi için sebebin gösterilmesi gerekmektedir. Yapılan değişiklikle bu gereklilik kaldırılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, elde edilecek muhtemel bilginin ülkeyi uluslararası terörizme karşı koruyacak bir soruşturma ile ilgili olduğu veya ABD vatandaşı olmayan ya da ABD’de daimi ikamet eden kişilerle ilgili olmayan yabancı istihbarat bilgisi elde etmenin muhtemel olduğunun gösterilmesi yeterlidir (50 U.S.C.

⁷⁰ DOYLE, s. 7.

⁷¹ Mahkeme, yedi üyesi Anayasa Mahkemesi Başkanı tarafından atanan ve 7 yıl görev yapan 11 bölge hakiminden oluşmaktadır. FISA kapsamında bir elektronik gözetim/iletişimin denetlenmesi kararı, FISA Mahkemesi (Foreign Intelligence Surveillance Court- FISC) olarak bilinen özel ve gizli bir mahkeme tarafından verilmesi gerekmektedir. FISA Mahkemesi, kendine has bir yargılama yapısına sahiptir. ABD içinde elektronik gözetim başvurularının onaylanması, şikayet ve başvuru değerlendirmelerini yapan tek yargı yeri olarak görev yapmaktadır. STEVENS ve DOYLE, s. 46; DAM ve LIN, s.409; Electronic Privacy Information Center (EPIC), Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA), (<http://epic.org/privacy/terrorism/fisa/>, 24.02.2010); ADLER, s. 11; SEAMON ve GARDNER, s. 338-339; YARDIMCI, Mehmet Murat, Amerika Birleşik Devletleri Hukuku, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları ve Türk Hukukunda İletişimin Denetlenmesi, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, (2009), s. 98-99.

⁷² DOYLE, s. 8.

⁷³ Genel hatlarıyla, telefon numarası tespit cihazı (pen register), giden aramalara ilişkin bilgileri, rota tespit cihazı (trap and trace device) ise gelen aramalara ilişkin bilgileri kaydeden cihazlardır. Numara ve Rota Tespit Kanunu’na (The Pen/Trap Statute) göre, “Pen register” ve “Trap and trace” araçlarının kullanımı, sabit bir yerdeki telefon işlemleri ile ilgili olarak o telefon numarasının işlemlerini (gelen-giden aramalar) kaydetmek için tasarlanmıştır. YARDIMCI, s. 83; ÖZDOĞAN, Ali, “Teknik Dinlemeye Dair! Gizli Dinleme Kanunlarına ve Uygulamalarına Dair Bir Araştırma”, Emniyet Genel Müdürlüğü İDB Yayınları, Ankara, (2004), s. 20 - 24, (<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstractid=953472>, 20.10.2009); DONOHUE, Criminal Law..., s. 1096 (dipnot 204).

1842(c)(2).⁷⁴ Bu düzenleme ile gözetlenecek hedefin servis sağlayıcının hizmetlerinden yararlanma şekli, hedefin servis sunucusunun ne kadar süredir müşterisi olduğu, hedefin hizmet için ödemeyi nasıl yaptığı (hedefin banka hesabı ya da kredi kartı numaraları), hedef tarafından kullanılmakta olan IP adresi (Internet Protocol Address), telefon numaraları, hedefe sunulan hizmetin türü gibi hedefe ait bilgileri iletişim sunucusu tarafından zorunlu olarak açıklanabilmesinin yolu açılmış oldu.⁷⁵ Bu durum, iletişim özgürlüğünü ve mahremiyet hakkını ihlal eden bir başka düzenlemedir. Madde 214 (a) (3) hükmü, “pen registers or trap and trace devices”ın kullanılmasını, telefonlar ve e-mailler gibi elektronik iletişim araçlarını kapsayacak şekilde genişletmiştir (Patriot Kanunu 214(a)(3), (50 USC § 1842 (b)(2)(A)).⁷⁶ Madde 214(b) hükmü, Federal Adalet Bakanı’nı, bir mahkeme kararı alınma süreci devam ederken bile, acil durumlarda “pen register or trap and trace device”ın kullanabilmesi konusunda yetkilendirmiştir, (Patriot Kanunu 214(b), (50 U.S.C. § 1843 (a) ve (b)(1)).

- Yine Patriot Kanunu, “terörle ilgili araştırmalara yön verecek her şey” (tangible items) biçiminde çok geniş olarak yasalaştırdığı bir düzenlemeyle herhangi bir kişi hakkında araştırma ve işleme yapabilme imkanını arttırmıştır. Kolluk güçlerinin herhangi bir kişi hakkında istihbari bilgi toplayabilmeleri için yürüttükleri araştırmayla ilgili yani uluslararası teröre karşı korunmak için gerekli olduğunu belgelemeleri yeterli olmaktadır (Patriot Kanunu md. 215). Diğer bir deyişle kolluk güçleri, terörle ya da kriminal bir faaliyetle bağlantısı olduğuna dair herhangi bir delil göstermeksizin herhangi bir kişi hakkında, bir başka kişi ya da kurumdan – doktorlardan, kütüphanelerden, kitapçılarından, üniversitelerden – bilgi toplama imkanına sahip olmuşlardır (50 U.S.C. § 1861-1863).⁷⁷ Yapılan bu değişiklik, kişilerin özel hayatına ne kadar ağır bir

⁷⁴ PIKOWSKY, s.612; BULZOMI, Michael J., “Foreign Intelligence Surveillance Act: before and after the USA Patriot Act - Legal Digest”, *FBI Law Enforcement Bulletin*, 10 July 2010, (http://www.findarticles.com/p/articles/mim2194/is_6_72/ai_105477700/, 18. 08. 2010); *JORGENSEN ve Diğerleri*, s. 91.

⁷⁵ EPSTEIN, s. 6.

⁷⁶ Patriot Kanunu’nun yaptığı değişiklikle ABD’nin herhangi bir yerinde olan iletişim aracının denetimine izin veren bu düzenleme sayesinde kolluk güçlerine, belirli bir bilgisayarın tanımlayıcısı olan IP (Internet Protokol Address) adreslerinin de kaydedilmesine izin verilmiştir. Bu değişiklik, gelişen mobil ve bilgisayar teknolojisine paralel bir şekilde polisin gözetim yeteneğini artırıcı bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. BLOSS, William, “Surveillance and Criminal Justice”, Part 1, *Surveillance & Society, Special Issue, Volume 4, No. 3*, s. 216.

⁷⁷ ARNWINE, s. 193-194; ROPER, s. 117; PIKOWSKY, s. 615; geniş bilgi için bkz. RUBEL, Alan, “Privacy And The USA PATRIOT Act: Rights, The Value of Rights, And Autonomy”, *Law and Philosophy, Vol. 26, (2007)*, s. 125; GROENEWOLD, s. 69; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010). 2010 yılında yabancı istihbarat amacıyla iş kayıtlarına ulaşmak için 96 başvuru yapılmıştır. Bu rakam 2009’da 21’dir. AFTERGOOD, Steven, “Domestic Intelligence Surveillance Grew in 2010”, (http://www.fas.org/blog/secretcy/2011/05/2010_fisa.html, 09.09.2011).

müdahaleye izin verildiğini açıkça göstermektedir. Bu düzenleme, FBI'ya kütüphanelerden (örneğin FBI, belirli kitap türlerini inceleyen veya belirli gün üzerinde kullanan herhangi biri hakkında kayıtları isteyebilmektedir), kitapçılardan, hastanelerden, internet servis sağlayıcılarından, kredi bürolarından, hastanelerden, otellerden ve siyasi kuruluşlardan, kişisel resim ve görüntülerden kişisel evrak ve belgelere kadar her türlü ispat belgesini isteme ya da bunlara el koyma yetkisi vermektedir. Üstelik bu işlemlerin hakim kararı aranmaksızın idari bir kararla yapılabilmesi, özgürlükler açısından oldukça riskli bir durum ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki bu tip belge ve bilgilere el koyma uluslararası terörizmle ilişkilendirildiği takdirde, ilgili kişiye bilgi verme yükümlülüğü de ortadan kalkmaktadır.⁷⁸

- Madde 218 ile elektronik gözetim ve fiziksel aramalara ilişkin mahkemeden alınacak izin ile ilgili başvurularda değişiklik yapılmaktadır. Bu madde ile mahkemeden fiziksel arama ve elektronik gözetim izni almak için başvuru sertifikasında bulunması zorunlu olan “amaç” ile ilgili bir değişiklik yapılmıştır. Getirilen değişiklikle, FISA’da elektronik gözetim ve fiziksel aramalar için gerekli olan “primary purpose” “öncelikli/birincil amaç” terimi “önemli amaç” “significant purpose” olarak değiştirilmiştir (50 U.S.C. § 1804 (a)(7)(B) ve § 1804 (a)(7)(B)). Kısacası mahkemeden izin alabilmek için artık yabancı istihbarat bilgisi elde etmenin amacı “öncelikli” olması yerine “önemli” olması yeterlidir.⁷⁹ Bu değişiklik ile yabancı istihbarat ile ilgili elektronik gözetimin kullanımı daha da genişletilmiş oldu. Bu ifade değişikliği ile elektronik gözetim tedbirine başvurulmasının koşullarında genellik sağlanarak⁸⁰ Federal Hükümetin, iletişimin denetlenmesinde elini kolaylaştıran uygulamaların kapısı aralanmıştır.

b) Elektronik Gözetim Yoluyla Özel Hayat ve Haberleşme Özgürlüğüne Müdahaleler

Patriot Kanunu’nu madde 201 ile iletişimin denetlenmesine imkan veren suç listesine yeni suçlar eklemiştir. Buna göre, kimyasal silah geliştirme ve kullanımı, deniz aşırı bölgelerden Amerikalılara karşı şiddet suçları, kitle imha silahları geliştirilmesi, çok uluslu terörizm, terörizm sponsoru olarak belirlenen bir ülke ile finansal işlemler, teröristlere ya da terörist gruplara maddi destek

⁷⁸ DEMPSEY, ([http:// www.abanet.org/irr/hr/winter02/dempsey.html](http://www.abanet.org/irr/hr/winter02/dempsey.html), 12.08.2009). Bu maddeyle ilgili olarak Temmuz 2003’te American Civil Liberties Union tarafından düşünceyi serbestçe açıklama hakkına, özel hayata saygı hakkına ve hukuk devletine ilişkin güvencelere (ABD Anayasası’nın 1., 4. ve 5. Eklerine) aykırı olduğu ileri sürülmüştür; bkz. METİN, s. 119-120; ARNWINE, s. 193-194.

⁷⁹ PIKOWSKY, s. 616; GROENEWOLD, s. 69; JORGENSEN ve Diğerleri, s. 93.

⁸⁰ EPSTEIN, s. 7.

sağlama gibi suçlarla ilgili olarak federal güçler iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurabileceklerdir.⁸¹

Özel hayata müdahale kapsamında Patriot Kanunu'nun getirdiği önemli değişikliklerden biri 202. madde ile Bilgisayar Sahtekarlığı ve Kötüye Kullanım Kanunu'nun (Computer Fraud and Abuse Act) değiştirilmesidir. Kanunda yapılan bazı değişikliklerle internet tabanlı yeni suçlar (bilgisayar tabanlı çocuk pornografisi, kimlik hırsızlığı) eklenmiştir. Yapılan bu değişikliklerle Bilgisayar Sahtekarlığı ve Kötüye Kullanım Kanunu'nun ihlal edilmesi halinde, soruşturma boyunca ilgili kişinin elektronik posta ve telefon konuşmalarının denetlenmesine imkan sağlanmıştır. Değişiklik öncesinde iletişimin denetlenmesi ile ilgili suç katalogunda bu kanunun kapsamındaki suçlar yer almıyordu.⁸² Bu değişikliklerle, hakkında iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilecek suçların sayısı arttırdığı gibi, web, elektronik posta ve diğer internet tabanlı suçlarda iletişimin denetlenmesi usulünde de birtakım değişiklikler yapılmıştır.⁸³

Madde 209, sesli mesajların (voicemail) elde edilmesi ile ilgili düzenlemelere sahip olan Telekulak Kanunu'nda (Wiretap Act) 18 U.S.C. § 2510(1) ve Depolanmış Komünikasyon Kanunu'nda (Stored Communication Act) 18 U.S.C. § 2703 değişiklik yapmıştır. Buna göre, kolluk güçleri artık sesli mesajlara ulaşabilmek için gerekli olan hakim iznini, Depolanmış İletişim Kanunu'nda belirtilen koşullardan daha hafif koşullara dayanarak alabileceklerdir.⁸⁴

Depolanmış İletişim Kanunu'nda değişiklik (18 U.S.C. § 2703(c)) yapan madde 210, kolluk güçlerine, herhangi bir telefon şirketine ya da internet servis sağlayısına abone olan herhangi bir kişinin bilgilerine hakim kararı olmaksızın ulaşmasına imkan vermektedir. Değişiklik öncesinde kişinin telefon faturası bilgilerine, abone adına, adres ve telefon numarasına ancak bir mahkeme kararıyla ulaşılması mümkünken bu değişikliklerle hakim denetimi

⁸¹ EPSTEİN, s. 4; DOYLE, s. 4.

⁸² Bkz. PIKOWSKY, s. 609; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010); JORGENSEN, S., C. CAPEK, S. GUSTAFSON ve J. KADZBAN, *The Patriot Act—An Impact Analysis*, Department of Computer Science And Information Systems Grand Valley State University, 11 December 2003, s. 89, (http://scholar.google.com.tr/scholar?Cluster=17382376343348581508&hl=tr&as_sdt=2000&as_vis=1,05.04.2010). Yabancı istihbarat amacıyla elektronik gözetim ve fiziksel arama yapabilmek için 2010 yılında FISA Mahkemesine 1.579 başvuru yapılmıştır. Bu rakam 2009'da 1.376, 2008'de ise, 2.082'dir. AFTERGOOD, (http://www.fas.org/blog/secretcy/2011/05/2010_fisa.html, 09.09.2011).

⁸³ EPSTEİN, s. 4.

⁸⁴ PIKOWSKY, s. 609; Electronic Frontier Foundation, (http://www.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010); JORGENSEN ve Diğerleri, s. 90; EPSTEİN, s. 4.

yerine geçen “subpoena”⁸⁵ vasıtasıyla elektronik iletişim ve kullanıcı bilgilerine ulaşmak mümkün hale getirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre hakim, sadece “subpoena” vasıtasıyla iletişim verilerinin teslim edilmesinden kaçınılması halinde rol oynayacaktır.⁸⁶ Madde 210 ile banka hesapları ve kredi kartı gibi konular da bu kapsama eklenmiştir. Ayrıca aynı madde, telefon iletişimi ile ilgili bilgileri ve internet protokolü adresleri ve aktif kullanım süreleri gibi internet kullanımı ile ilgili bilgilerin elde edilmesine de imkan vermektedir.⁸⁷ Bu düzenleme, kişilerin iletişim bilgilerinin öğrenilmesinde gerekli olan yargı denetimini hafifleterek, yürütmeye, kişilere ait bilgileri kolaylıkla öğrenilebme yetkisi vermektedir.

Kablolu iletişim servis sağlayıcıları tarafından depolanan müşteri kayıtlarına erişimin sağlanması için madde 211 ile Kablo Kanunu’nda (Cable Act) değişiklik yapılmıştır (47 U.S.C. § 551). Kablo Kanunu, esasen kablo şirketleri vasıtasıyla televizyon kanalı satın alan müşterilerinin mahremiyetini korumak için yürürlüğe konmuştu. Değişiklik öncesi kolluk güçlerinin kablo şirketlerindeki müşterilere ait kayıtları görebilmeleri mahkeme iznine bağlı olan ve oldukça ağır yükümlülükleri olan bir düzenleme içermekteydi. Değişiklik sonrası müşteri kayıtlarına erişim kolaylaştırılmıştır. Günümüzde kablo şirketleri internet ve telefon hizmeti de vermektedir. Bu nedenle değişiklik, kişinin ne izlediğinin yanı sıra iletişimini de takip edecek düzeyde özel yaşamın gizliliği açısından riskli bir uygulama haline gelmiştir.⁸⁸

Kanun ile getirilen bir değişiklik de madde 212’de yer almaktadır. Bu hüküm ile internet servis sağlayıcıları tarafından, acil durumlarda ifşa edilecek konularla ilgili olarak Depolanmış İletişim Kanunu’nun ilgili maddelerinde değişiklik (18 U.S.C. § 2702-03) yapılmıştır. Buna göre bir abone hakkında yakın bir ciddi fiziksel yaralanma ya da ölüm tehlikesinin tespit edilmesi halinde, internet servis sağlayıcılarına abone hakkındaki iletişim bilgilerini ifşa

⁸⁵ Delillerin ortaya çıkarılması ya da tanıklar vasıtasıyla ifade vermeye zorlayıcı yetkiye sahip olan bir mahkeme ya da hükümet organı tarafından verilen yazılı emir. “Subpoena”, (<http://en.wikipedia.org/wiki/Subpoena>, 12.11.2010).

⁸⁶ THAMAN, Stephen C., “ABD’de 11 Eylül Açısından Önleyici ve Baskılayıcı Tedbirler”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, (Aralık 2005), s. 114; PIKOWSKY, s. 609; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010); JORGENSEN ve Diğerleri, s. 90.

⁸⁷ PIKOWSKY, s. 609; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010); EPSTEİN, s. 5-6.

⁸⁸ PIKOWSKY, s. 609; JORGENSEN ve Diğerleri, s. 90; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010).

etme yükümlülüğü getirilmiştir. Dolayısıyla bu uygulamada da hakim kararı olmaksızın inceleme yapabilme imkanı getirilmiştir.⁸⁹

Kanun, Numara ve Rota Tespit Kanununda (Pen Register or Trap and Trace Devices Act) da madde 216 ile değişiklik yapmıştır. Önceki kanunda geleneksel telefonlarla ilgili düzenlemelerin çerçevesi çizilmişti. Madde değişikliği ile kolluk güçlerine IP adresi gibi elektronik postayla ilgili bilgileri elde edebilmeme imkanı sağlanmıştır. Bu değişiklik ile “pen register or trap and trace” araçlarının kullanımı ile ilgili bir emrin ulusal düzeyde etkisi bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, soruşturma kapsamında bir suç üzerinde yargılama yetkisine sahip bir mahkeme tarafından verilen bir emir ile “pen register or trap and trace” araçları gerekliyse diğer yargılama alanlarında da kullanılabilir. Bu mahkeme emri diğer yargılama alanlarında da geçerli olmaktadır (Patriot Kanunu madde 216 (b)(1); 18 U.S.C. § 3123(a)). Bu nedenle kolluk güçleri artık geniş çaplı soruşturmalarda birden fazla mahkemeden bu uygulama ile ilgili izin çıkartmak zorunda değildir. Ayrıca 216. maddenin getirdiği başka bir değişiklik, “pen register or trap and trace” araçlarının tanımını, yazılım programlarını ve diğer mekanik cihazları da kapsayacak şekilde genişletmiştir (18 USC §3121(c)).⁹⁰

Bilgisayarlara izinsiz girme (computer trespasser) suçlarının soruşturulmasıyla ilgili olarak internet servis sağlayıcıların kolluk güçlerine yardımı konusunda Telekulak Kanunu'nda (Wiretap Act) Patriot Kanunu madde 217 (2) ile değişiklik yapılmıştır (18 U.S.C. § 2511). Yeni Kanun, bilgisayarlara izinsiz giren kişilerden gelen ve giden iletişimlerin kolluk güçleri tarafından izlenmesine imkan vermektedir. Yeni düzenlemeye göre iletişimleri izleyebilmenin makul sebebi, kolluk güçlerinin söz konusu iletişimlerin soruşturmasıyla ilgili olduğuna dair herhangi bir kanaate sahip olmasıdır.⁹¹ Kısacası kolluk güçleri, bilgisayarlara izinsiz girenlerin iletişimlerini kolaylıkla izleyebilirlerken, yetkili kullanıcıların iletişimlerini izleyebilmeleri ancak soruşturmayla ilgili makul sebeplerin varlığı halinde mümkündür.

Diğer taraftan herhangi bir abonenin elektronik posta kutusunda depolanmış bulunan elektronik postalarının kolluk güçleri tarafından elde edilebilmesi için gerekli olan arama izniyle ilgili olarak da Depolanmış İletişim Kanunu'nda (Stored Communication Act) değişiklik yapılmıştır. Patriot Kanunu

---

⁸⁹ PIKOWSKY, s. 610; JORGENSEN ve Diğerleri, s. 90-91; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010).

⁹⁰ PIKOWSKY, s. 610; GROENEWOLD, Kyle M., “USA PATRIOT Act of 2001: We Deserve Less”, 14th Annual Illinois Conference for Students of Political Science, (April 7, 2006), s. 68; JORGENSEN ve Diğerleri, s. 92.

⁹¹ PIKOWSKY, s. 610; JORGENSEN ve Diğerleri, s. 93.

madde 220, (18 U.S.C. § 2703). Federal Ceza Kanunu'nun eski düzenlemesine göre, arama izninin kapsamı, arama iznini veren bölge mahkemesinin yargılama yetkisi içindeki alanla sınırlı kalmaktaydı. Söz konusu değişiklikle ülkenin herhangi bir yerinde bir internet servis sağlayıcısı vasıtasıyla depolanan e-maillere ulaşabilmek için oluşturulan suçla ilgili herhangi bir yerdeki mahkemenin verdiği bir karar yeterli olmaktadır. Böylelikle kolluk güçleri, internet servis sağlayıcısının bulunduğu yerdeki mahkemeden bir arama izni almak zorunda değildir. Bu yeni düzenlemeye göre kolluk güçleri, herhangi bir yerdeki mahkemeden elde edecekleri bir kararla, ülke çapında elektronik postaları denetleme iznine sahip olmuştur.⁹²

c) Patriot Kanunu İle Getirilen Diğer Önemli Sınırlamalar

Yukarıda belirtilen sınırlamalar dışında Patriot Kanunu terör tanımı ile FBI'nın arama ve elkoyma yetkilerinin genişletilmesi konularında da önemli değişiklikler yapmıştır.

Kanun ile yapılan değişikliklerden biri, şüpheli kişilere ait veriler ile hassas istihbari bilgilerin devlet kuruluşları arasında paylaşımını kolaylaştırarak, kişilerin özel hayatının mahremiyetini ihlal edebilecek bir düzenlemeye yer vermesidir (md. 203).⁹³

Bir diğer önemli değişiklik de, kolluk güçlerine, sahibine önceden haber vermeksizin özel konut ve eşyada mülkte (ev ya da bilgisayar gibi) fiziksel ya da elektronik arama yapabilme imkanını sağlayan düzenlemedir. Madde 213 ile kolluk güçleri, eşya sahibi olmasa bile arama izni ile eve ya da iş yerine girebileceklerdir.⁹⁴ “Sneak and peak” yöntemiyle, bilgisayar verilerinin incelenmesi ve indirilmesi, belgelerin kopyalanması, dokümanların fotoğraflanması, girilen yerin gözlemlenmesi, koklanması gibi işlemlere başvurulmasının önü açılmıştır. Bu tip tedbirlerin kişiye uygulandığına dair bir bildirim ise, mahkemenin, bildirim ilgili kişiye iletilmesine gerek görmediği yönünde kanaati devam ettikçe zorunlu da değildir. Özellikle bir kişinin fiziksel bütünlüğüne ya da yaşamına yönelik bir tehdit bulunması, ilgili kişinin kaçma ihtimalinin olması, delillerin yok edilmesi ya da karartılması tehlikesinin bulunması, potansiyel tanıkların korkutulması, soruşturmayı ciddi bir şekilde

⁹² PIKOWSKY, s. 610; GROENEWOLD, s. 68; JORGENSEN ve Diğerleri, s. 93.

⁹³ HENDERSON, s. 179; TURAN, Tuba, “War on Terror in The US and UK: An Evaluation With Regard to Civil Liberties”, *USAK Year Book of International Politics And Law, Volume 1*, International Strategic Research Organization (USAK), Ankara, (2008), s. 37-38; THAMAN, s. 113; DULIN, s. 215-222; O'BRIEN, David M., “Reflections on Courts And Civil Liberties in Times of Crisis”, *Journal of the Institute Of Justice & International Studies, Number 3,(2003)*, s. 17; EPSTEIN, s. 4; DOYLE, s. 5.

⁹⁴ DEMPSEY, James X., “Civil Liberties in a Time of Crisis”, American Bar Association, (<http://www.abanet.org/irr/hr/winter02/dempsey.html>, 12.08.2009). DOYLE, s. 9.

tehlikeye düşürecek ya da yargılamayı haksız yere geciktirecek olması gibi risklerin bulunması durumunda ilgili kişiye bildirim yükümlülüğü askıya alınabilmektedir.⁹⁵

Ayrıca 505. madde ile Federal Soruşturma Bürosu'na (FBI) herhangi bir suç işlendiğine dair delile veya mahkeme kararına gerek olmaksızın kişilerin internet servis sağlayıcılarındaki bilgilerine (adı, adresi, servisin süresi, vb.), mali ve işletme kayıtlarına serbestçe ulaşabilme yetkisi verilmiştir. Kablolular ya da elektronik iletişim servis sağlayıcıları vasıtasıyla gerçekleşen müşteri iletişim kayıtlarına FBI'nın ulaşmasını sağlamak için Depolanmış İletişim Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Yeni düzenleme, FBI'nın bu tip bilgilere ulaşımı konusunda öncelikle elde etmesi gereken hakim kararı zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. FBI'nın sadece sebebin, karşı-istihbarat araştırmasıyla ilgili bir yetki olduğunu bildirmesi ve makul sebebin yabancı bir güç ya da yabancı bir gücün ajanı ile ilgili bilgi araştırması olduğunu onaylaması yeterlidir. Kısacası FBI'nın, servis sağlayıcılarına bu bilgileri içeren bir belge vermesi yeterlidir.⁹⁶

Yine Patriot Kanunu, ilgili kişiler hakkında elinde bilgi bulunan kurumlara ve abone listelerine ulaşma izni veren, Ulusal Güvenlik Mektupları (National Security Letters – NSL)⁹⁷ gönderme yetkileri konusunda da kısıtlamaları hafifletmiştir. Üstelik Ulusal Güvenlik Mektubu almış kişi ya da kurum, kolluk güçlerine böyle bir bilgi verdiğini açıklamamak zorundadır.⁹⁸ Bu noktada bireylere bir konuda açıklama yapması cebren istenirken diğer taraftan da yaptığı açıklamanın ifade edilmemesi istenerek ifade özgürlüğü kısıtlanmaktadır.

Patriot Kanunu, kişi özgürlüğü ve güvenliğini ihlal edebilecek tedbirlere de yer vermiştir. Bu kapsamda, uluslararası terörizmin tersi bir kavram olan “ülke içi terörizm” (domestic terrorism) kavramı ile terörizm tanımı oldukça genişletilmiş ve sınırları belirsiz bir hale getirilmiştir. Bu şekilde, ülke içi terörizm/yerli terörizm gibi yeni terim ve kavramlarla yeni suç tipleri oluşturulmuştur. Kanun'un 802. maddesine göre ülke içi terörizm, bir eylemin;

⁹⁵ FALK, Richard, “Encroaching on the Rule of Law: Post-9/11 Policies within the United States”, in: Alison BRYSK ve Gershon SHAFIR (eds.), *National Insecurity and Human Rights Democracies Debate Counterterrorism*, University of California Press, London, (2007), s. 34-35; THAMAN, s. 115; geniş bilgi için bkz. RUBEL, s. 120 vd.; GROENEWOLD, s. 67; Electronic Frontier Foundation, (http://w2.eff.org/Privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010).

⁹⁶ PIKOWSKY, s. 611.

⁹⁷ NSL, FBI tarafından kaleme alınan, milli güvenlikle ilgili konularda bilgi temin edilmesini amaçlayan yazılı bir talimattır. *YARDIMCI*, s. 87. FBI, 2008'de 14 bin 212 ABD kişisiyle ilgili bilgi talep etme amacıyla 24 bin 287 adet Ulusal Güvenlik Mektubu göndermiştir. Bu rakam 2009'da 6 bin 114 ABD kişisiyle ilgili olarak 14 bin 788, 2008'de ise 7 bin 225 kişisiyle ilgili olarak 24 bin 744'tü. AFTER-GOOD, (http://www.fas.org/blog/secretcy/2011/05/2010_fisa.html, 09.09.2011).

⁹⁸ ARNWINE, s. 193-194; ROPER, s. 117; *YARDIMCI*, s. 88.

i) Sivil bir halka baskı yapma ve korkutmaya, ii) Baskı ya da korkutma yoluyla hükümetin bir politikasını etkilemeye, iii) İnsan kaçırma ya da öldürmeye veya geniş tahribat yoluyla hükümet idaresini etkilemeye yönelik kasıtlı olarak işlenmesidir. Kısacası “insan hayatına tehlike oluşturan” eylemler, Federal ve eyalet ceza kanunlarına aykırı bir şekilde ABD’nin yargı alanında işlenmesi halinde ülke içi terörizm tanımına dahil olmaktadır. ABD Yönetimi, bu hükme dayanarak “hükümetin veya sivil halkın kanaat ve yargılarını şiddet yoluyla yönlendirme amacı güttüğü hissini veren” her türlü suç unsuru terör olarak tanımlamaktadır. Bu muğlak tanım, Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra terör suçlarından daha çok sıradan suçlar için de uygulanmasının yolunu açmıştır.⁹⁹ Bu aynı zamanda propaganda yoluyla veya daha aktif bir şekilde kendi siyasi hedeflerini topluma yaymak isteyen farklı siyasal kitleler ile eylemci kampanya ve organizasyonların faaliyetlerinin ülke içi terörizm tanımına dahil edilmesi tehlikesini de taşımaktadır.¹⁰⁰ Bu hüküm doğrultusunda Greenpeace, Operation Rescue, Vieques Island ve The Environmental Liberation Front gibi kuruluşların eylem ve protestolarının da ülke içi terörizm tanımına dahil olabileceği ileri sürülmüştür.¹⁰¹ Bir eylemin bu nitelikte olup olmadığının tayin edilmesi ise yürütmenin inisiyatifine bırakılmıştır. Kanun’un terörizm tanımını geniş yapması, bir eylemin terör eylemi niteliğinde olup olmasını yürütmenin tayin etmesi gibi durumlara hükümetin yetkisini ölçsüz kullanma olasılığı da eklendiğinde, en hassas temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi ihtimali de artmaktadır.¹⁰² Bu düzenleme, ceza hukukunun en temel ve evrensel ilkesi olan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin açıkça ihlali anlamına da gelmektedir. Diğer taraftan Bush yönetimi, terör tanımının yapıldığı bu maddeyi bahane ederek siyasal politikalarına ve terörle mücadeleye karşı çıkan birey ve kişi gruplarını, gözetlemek ve yıldırımak amacıyla kullandığı yönünde eleştirilmiştir.¹⁰³

Kanun’un en riskli bölümü ise Amerikan vatandaşı olmayan zanlıların herhangi bir suç ithamında bulunmadan gözaltına alınmalarının ve zanlılara bir suç isnadı yapıldıktan sonra yargılama yapılmaksızın süresiz tutuklu

⁹⁹ BALCI, (http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-13543-26-ozgurluklere-yasal-golge.html, 12.10.2010); geniş bilgi için bkz. Foreign and Commonwealth Office, *Counter-Terrorism Legislation and Practice: A Survey of Selected Countries*, A Research Project Funded by the Sixth Framework Research Programme of DG Research (European Commission), October 2005, s. 33; KEITH, s. 407. American Civil Liberties Union (ACLU), “How the USA PATRIOT Act redefines “Domestic Terrorism”, (6 December 2002), (http://www.aclu.org/national-security/how-usa-patriot-act-redefines-domestic-terrorism, 05.08.2010); ARNWINE, s. 201; geniş bilgi için bkz. FALK, s. 35.

¹⁰⁰ THAMAN, s. 112; American Civil Liberties Union (ACLU), (http://www.aclu.org/national-security/how-usa-patriot-act-redefines-domestic-terrorism, 05.08.2010).

¹⁰¹ American Civil Liberties Union (ACLU), (http://www.aclu.org/national-security/how-usa-patriot-act-redefines-domestic-terrorism, 05.08.2010).

¹⁰² ARNWINE, s. 201.

¹⁰³ ROPER, s. 117.

kalmalarının mümkün olmasıdır.¹⁰⁴ Patriot Kanunu'nun getirdiği yeni terörizm tanımı çerçevesinde, bir yabancıya terörist olduğuna veya teröre yardım ettiğine dair "makul sebeplerin"¹⁰⁵ olduğu Adalet Bakanı tarafından beyan edilirse, ilgili kişi yedi güne kadar gözaltında tutulabilmektedir. Dahası herhangi bir yabancıya terörle ilgili bir suç ithamı yapılması halinde Adalet Bakanı, "yabancıya serbest bırakılmasının ABD'nin ulusal güvenliğini veya toplumun veya herhangi bir kişinin emniyetini tehdit edeceği" şüphesini taşırsa, bir yabancıya altı aya kadar gözaltında tutulması mümkündür. Ayrıca Adalet Bakanı, ilgili kişinin serbest bırakılmasının milli güvenlik ya da herhangi birinin güvenliğini tehdit edeceği kanaatini taşıdığı takdirde ilave altı aylık periyotlar halinde gözaltı süresi uzatılabilmektedir (madde 411-412).¹⁰⁶

Patriot Kanunu'nun önemli maddelerinden birkaçı da (md. 316, 317, 319) terörist örgütlerin para kaynaklarının kurutulması için gerekli tedbirlerin alınması ve malların müsaderesiyle ilgilidir.¹⁰⁷ Dahası 355. ve 356. madde hükümleri, finansal kurumlara müşterilerinin şüpheli mali hareketlerini bildirme zorunluluğu da yüklemektedir.¹⁰⁸

Bu Kanun, aslında terör ve terörle ilgili konular için çıkarılmış olmasına rağmen terörle ilgisi olmayan yüzlerce para aklama, rüşvet, zimmete geçirme ve kredi kartı sahtekarlığı suçlarında da kullandığı belirtilmektedir. İlginç olan, 11 Eylül'den sonra ABD Kongresi'nden birkaç gün içinde geçirilen kanunların hemen hemen tamamının daha öncede Kongre'ye gelmiş, fakat insan haklarına aykırı oldukları gerekçesiyle reddedilmiş olmalarıdır.¹⁰⁹ Yine federal bir

¹⁰⁴ KEITH, s. 407; BALCI, (<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-13543-26-ozgurluklere-yasal-golge.html>, 12.10.2010).

¹⁰⁵ Makul sebepler, söz konusu kişinin, casusluk ya da sabotaj yaptığına ya da yapacağına, terör eylemi yaptığına ya da yapacağına, hükümeti devirme girişiminde bulunduğuna ya da bulunacağına, ulusal güvenliği tehdit eden faaliyetlerle ilişkili olduğuna dair bir inancın oluşmasını sağlayacak nedenlerdir.

¹⁰⁶ DWORKIN, s. 259; ARNWINE, s. 195-196; DEMİRAY, Muhittin ve İŞCAN, İsmail Hakkı, "Uluslararası Sistemde Güvenlik Kavramının Değişimi Ekonomik Ve Jeopolitik Arka Planı", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 21, (Ağustos 2008)*, s. 150; *Foreign and Commonwealth Office*, s. 34-35; IP, John, "Comparative Perspectives on the Detention of Terrorist Suspects", *Transnational Law & Contemporary Problems, Vol. 16, (Spring 2007)*, s. 823; FALK, s. 35; ROPER, s. 117

¹⁰⁷ Oldukça tartışmalı ve kişi hakları açısından ağır ihlalleri içeren bu düzenlemeler ayrı bir çalışmayı gerektirecek kadar kapsamlıdır. Ülkemiz de 2001 yılı Eylül ayından itibaren terörle mücadele çabalarında özellikle kara para aklama ve terörist faaliyetler arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Malvarlıklarının dondurulması işlemleri ise yürürlükte bulunan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Kanunu, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütlerinin Önlenmesi Hakkında Kanun, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. ALKAN, Necati, "Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", s.11, (http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm10_makale5.htm, 12.08.2011)

¹⁰⁸ THAMAN, s. 111.

¹⁰⁹ ÖZEREN ve CİNOĞLU, s. 186; BALCI, (<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-13543-26-ozgurluklere-yasal-golge.html>, 12.10.2010).

mahkeme 2004 yılında verdiği bir kararda, kolluk güçlerine internet servis sağlayıcılardan müşteri kayıtlarının ve müşterilerin bazı ticari faaliyetlerinin yargı gözetimi olmaksızın elde edilmesinin ABD Anayasası'nın ifade, basın ve toplantı özgürlüklerini güvence altına alan Birinci Değişikliği'ne (First Amendment) ve kişilerin kendilerinin, ev ve eşyalarının makul olmayan aramalara ya da alıkonulmalara konu olmasını yasaklayan Dördüncü Değişikliğe de (Fourth Amendment) aykırı olduğunu vurgulamıştır.¹¹⁰

11 Eylül saldırılarından sonra ABD'de, özellikle yabancılara ve Müslüman görünümü kişilere karşı insan hakları ihlallerinin arttığı pek çok kaynak tarafından da dile getirilmektedir. Yine yabancılar ve azınlıkların 11 Eylül sonrasında tehdit olarak algılanmasında artışlar gözlenmiştir.¹¹¹ Azınlık durumunda olanlar ile Müslümanlar, aynı suçlardan dolayı beyazlara oranla daha fazla tutuklanmış veya daha ağır cezalara çarptırılmışlardır.¹¹² Gerçekte, bu düzenlemelerin temel hedefi Müslümanlardır ve yürürlüğe giren kanunlar neredeyse tamamen Müslüman ve Arap uyruklu kişilere karşı uygulanmıştır.

IV. SONUÇ

ABD'de 11 Eylülün hemen akabinde yürürlüğe giren anti-terör kanunları, kişilerin özel hayatını ve iletişim özgürlüğünü, mülkiyet hakkını, yayın özgürlüğünü, ifade özgürlüğünü, toplanma özgürlüğünü ve özgürlük - güvenlik hakkını ihlal etmektedir. Özellikle kişilerin mahkemeye çıkarılmadan uzun süre gözaltında tutulmasının uluslararası sözleşmelere aykırılık taşıdığı şüphesizdir. Bu durum, ABD'nin onayladığı Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinde düzenlenmiş olan adil yargılanma hakkına ve 9. maddesinde düzenlenmiş olan özgürlük ve güvenlik hakkına, AİHS'nin 5. maddesinde düzenlenmiş olan özgürlük ve güvenlik hakkına ve 6. maddesinde düzenlenmiş adil yargılanma hakkına açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Elbette kişiler, kamu düzeni ve güvenliği nedeniyle tutuklanabilirler ve hakim karşısına çıkarılmadan belli bir süre gözaltında tutulabilirler. Ancak bu durum BM Sözleşmesi'nin 9., AİHS'nin 5. maddesinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkına aykırı olmamalıdır. Ancak ABD'deki uygulamalar, bu sözleşmelerin hükümlerini karşılamadan tamamen uzak görünmektedir. Bir kişinin terörle ilgili olduğu gerekçesiyle süresiz gözaltında

¹¹⁰ ARNWINE, s. 194.

¹¹¹ ÇİÇEKLİ, s. 174.

¹¹² Patriot Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra geçen dört yıl içinde hemen tamamı Arap ve Pakistan asıllı 13.000 Müslüman ya tutuklandı ya da sınır dışı edildi. Bunların ancak yüzde birlik bir kısmı hakkında resmî suçlamada bulunuldu ve ancak çok küçük bir kısmı hâkim karşısına çıkarıldı. *BALCI*, (<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-13543-26-ozgurluklere-yasal-golge.html>, 12.10.2010).

tutulması ve hakim karşısına çıkarılmasının geciktirilmesi, uluslararası sözleşmelere ters düşmektedir. AIHM'ye göre, hakim önüne çıkarılmadan bir kişinin dört günden fazla özgürlüğünden yoksun bırakılması, AIHS md. 5/3'ü ihlal edebilmektedir.¹¹³

Patriot Kanunu ile ABD'de terörle ilgili olduğu düşünülen kişiler hakkında daha kolay bir şekilde elektronik gözetim ve arama kararı alınmaya başlanması, terör şüphelisi kişilere ilişkin verilerin istihbarat ve polis birimleri arasında paylaşımının kolaylaştırılması, kolluk güçlerine, herhangi bir telefon şirketine ya da internet servis sağlayıcılarına abone olan herhangi bir kişinin bilgilerine hakim kararı yerine "subpoena" vasıtasıyla ulaşılmasına imkan verilmesi, Kanun'un terörizm tanımını geniş yapması ve bir eylemin terör niteliğinde olup olmadığının tayin edilmesinin yürütmenin inisiyatifine bırakılması, kişilerin tutuklu kalmasının yürütmenin kanaatine bırakılması, hakim kararı olmaksızın idari bir kararla FBI'nın kütüphanelerden, kitapçılardan, hastanelerden, internet servis sağlayıcılarından, kredi bürolarından, hastanelerden, otellerden ve siyasi kuruluşlardan, kişilere ait her türlü veriyi isteme ya da bunlara el koyma yetkisinin bulunması, güvenlik güçlerinin faaliyetleri üzerindeki yargı kontrolünü hafifleten mekanizmaların oluşturulması, özgürlükler açısından oldukça riskli durumlar ortaya çıkarmakla kalmayıp, Amerikan Anayasası ve uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan hak ve özgürlükleri aşındırmış, yasama, yürütme ve yargı arasında bulunan kontrol ve dengeleme zarar vererek anayasal demokratik kazanımlarda bir geriye dönüşe sebep olmuştur.¹¹⁴

Kanunun getirdiği kişi hak ve özgürlüklerini zedeleyen en riskli uygulamalardan biri olan yürütmenin inisiyatifiyle kişilerin özellikle, Amerikan vatandaşı olmayan zanlıların haklarında herhangi bir suç ithamında bulunmadan gözaltına alınmaları ve zanlılara bir suç isnadı yapıldıktan sonra yargılama yapılmaksızın süresiz tutuklu kalmaları, devletlerin uygulamalarına karşı bireyi koruma amacıyla oluşturulan insan hakları ve demokratikleşme konusunda ortak bir anlayışı oluşturmak için en temel uluslararası belgelerde koruma altına alınmış değerlere ve evrensel normlara aykırılık taşımaktadır.

11 Eylül sonrası teröre karşı bireyi, toplumu ve devleti korumak için oluşturulan anti-terörizm düzenlemeleri belli oranda militarist bir yapı oluşturmuştur. Gerçekte bu yeni militarizm, hükümetin artan bir şekilde toplumu gözetleme ve denetleme manifestosu şeklinde gerçekleşmiştir. Aşırı denetim ve göze-

¹¹³ Bu konuda geniş bilgi için bkz. TURHAN, Faruk, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AIHM) Kararları Işığında Kişi Özgürlüğü ve Türkiye/Gözaltında Kayıplar, Hakim Önüne Çıkarma ve Gözaltı Süreleri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: IV, Sayı: 1-2, (Haziran- Aralık 2000), s. 204-258.

¹¹⁴ Aynı yönde görüşler için bkz. MART, s. 469.

tim nedeniyle iletişim özgürlüğü gibi temel hakların kısıtlanması, demokratik değerlerin ve kurumların sarsılmasına neden olmaktadır.¹¹⁵

Demokratik ve liberal toplumlarda terör ve terör benzeri tehditlere karşı oluşturulan güvenlik tedbirlerinin, anayasal demokratik değerlere ve hukuk devletinin temel ilkelerine uyumlu olarak hayata geçirilmesi gerekmektedir.¹¹⁶ Zira devletlerin en küçük bir risk halinde özgürlükleri ciddi bir şekilde kısıtlaması ve güvenliğe aşırı bir şekilde önem atfetmesi rasyonel bir çözüm değildir. Devletlerin hukuksal yapısı ve özgürlükleri bireylere sunum biçimi ve toplumun ne kadar güvenliğe ihtiyacı olduğunun orantılı olarak teşhis edilebilmesi özgürlük ve güvenlik dengesini belirleyen asli unsurlardır. Devletlerin, birey ve topluma karşı bir riskin varlığı halinde, güvenliği sağlama adına özgürlükleri güvenlik tedbirlerinin içine hapsedmeleri halinde bahsedilen denge bozulmaktadır. ABD’de 11 Eylül sonrası yürürlüğe giren değişiklikler, özgürlüklerin, güvenlik tedbirlerinin gölgesinde kalmasına neden olmuştur. Dahası temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, en gelişmiş liberal demokrasilerin dahi herhangi bir terör riski durumunda insan haklarını ve özgürlükleri bir lüks olarak görebildiklerinin, devletlerinin yapısını tayin eden demokratik kültürü, hukuk devletinin temel dinamiklerini ve evrensel insani değerleri kolaylıkla zayıflatabileceklerinin bir göstergesi olarak okunabilir. Liberal demokratik devletlerin güvenlik tehdidi altında dahi bireylere dokunulmaz özel bir alan bırakması gerekirken ve bu alanların güvencesinin sağlanması da devletlerin temel görevi iken bu alanların güvenlik riski nedeniyle daraltılması ciddi bir çelişki olarak karşımıza çıkmaktadır. 11 Eylül sonrası ABD’nin terör tehdidinde verdiği tepki tam olarak bu çelişkiyi göstermektedir. ABD, teröristlere karşı sağlayamadığı güvenliği, bahsi geçen Kanun ve uygulamalarla özgürlükleri kısıtlayarak sağlayacağına inanmış bir devlet profili çizerek hukuk devletinden uzaklaşmıştır.

11 Eylül sonrası ABD’de Patriot Kanunu’nun ortaya çıkardığı genel durum, güvenliğin asli unsur, özgürlüklerin ise tali unsur olduğudur. Özgürlüklerin tali unsur olduğu bir hukuksal yapı içerisinde ise özgürlük ve güvenliğin dengede olduğu söylenemez. Keza ABD’nin yeniden bir terör saldırısıyla yüzleşmemek için gösterdiği reaksiyon, güvenliği sağlamak için özgürlüklerden vazgeçme (trade-off) şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durumda terörü önlemeye yönelik mevcut düzenlemelerin ortaya çıkardığı riskler ile

¹¹⁵ GIBSON, Tobias T., ALBARELLO, Juan Gabriel Gómez ve HENDERSON, Frances B., “The Absence of The Sacred: Democracy in The Age of Militarism”, *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, (2003), s. 34.

¹¹⁶ ÇİÇEKLİ, Bülent, “Uluslar arası Terörizm ve Uluslararası Göç: 11 Eylül Sonrası Terör Tehdidi ve Göç Kontrol Politikalarının Terörizmle Mücadelede Kullanımı”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 9, Sayı: 2, (Yaz 2003), s. 172.

özgürlükler arasındaki karşılıklı paradoksal ilişki, ölçülülük ve orantılılık açısından da dengeyi sağlayabilecek yetenekte olmadığı görülmektedir. Son tahlilde ABD'de Patriot Kanunu'nun getirdiği ulusal güvenlik tedbirleri vasıtasıyla özgürlükler aşındırılmış; bireysel özgürlük ve güvenlik arasında olması gereken ya da var olduğu kabul edilen denge, güvenlik lehine özgürlükler aleyhine bozulmuştur.

KAYNAKÇA

- ADLER, Andrew, "The Notice Problem, Unlawful Electronic Surveillance, and Civil Liability Under the Foreign Intelligence Surveillance Act", *University of Miami Law Review*, Vol. 61, No. 2, ss. 1-60, (2007).
- AFTERGOOD, Steven, "Domestic Intelligence Surveillance Grew in 2010", (http://www.fas.org/blog/secretcy/2011/05/2010_fisa.html, 09.09.2011).
- ALKAN, Necati, "Terör Örgütlerinin Finans Kaynakları", (http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm10_makale5.htm, 12.08.2011).
- American Civil Liberties Union (ACLU), "How the USA PATRIOT Act redefines "Domestic Terrorism", (6 December 2002), (<http://www.aclu.org/national-security/how-usa-patriot-act-redefines-domestic-terrorism>, 05.08.2010).
- ARAJ, Bader, "Harsh State Repression as the Cause of Suicide Bombing: The Case of the Palestinian-Israeli Conflict", *Studies in Conflict and Terrorism*, Volume 31, Issue 4, ss. 284-303, (April 2008).
- ARNWINE, Selin Eren, "11 Eylül Saldırılarından Sonra Batı Demokrasilerinde Çıkarılan Yeni Terörle Mücadele Yasalarının Temel Haklara Etkisi: ABD ve İngiltere Örnekleri", *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı-2006*, Cilt I, I. Baskı, Ankara, ss. 188-205, 03-07 Ocak 2006.
- BAL, İhsan, *Terörle Mücadele, ABD ve Guantanamo*, USAK Yayınları, Ankara (2006).
- BALCI, Kerim, "Özgürlüklere Yasal Gölge", *Aksiyon Dergisi*, Sayı: 562, 12.09.2005, (<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-13543-26-ozgurluklere-yasal-golge.html>, 12.10.2010).
- BALZACQ, Thierry ve ENSAROĞLU, Yılmaz, *İnsan Hakları ve Güvenlik: Türkiye, İngiltere ve Fransa*, TESEV Yayınları, (Mayıs 2008).
- BIGO, Didier, "Liberty, Whose Liberty?, The Hague Programme and The Conception of Freedom", *Security versus Freedom?: A Challenge for*

Europe's Future, Thierry BALZACQ ve Sergio CARRERA (eds.), Ashgate Publishing Company, Aldershot, (2006).

- BLOSS, William, "Surveillance and Criminal Justice", Part 1, *Surveillance & Society, Special Issue, Volume 4, No. 3*.
- BULZOMI, Michael J., "Foreign Intelligence Surveillance Act: before and after the USA Patriot Act - Legal Digest", *FBI Law Enforcement Bulletin*, 10 July 2010, (http://www.findarticles.com/p/articles/mim_2194/is_6_72/ai_105477700/, 18.08.2010).
- CAVOUKIAN, Ann, "National Security in a Post-9/11 World: The Rise of Surveillance ... the Demise of Privacy?", Green College University of British Columbia, Ontario, (May 2003), (http://www.ipc.on.ca/images/Resources/up-nat_sec.pdf, 14.08.2011).
- ÇETİN, Halis, "Liberalizmin Tarihsel Kökenleri", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 79-96, (2002)*.
- ÇİÇEKLİ, Bülent, "Uluslar arası Terörizm ve Uluslararası Göç: 11 Eylül Sonrası Terör Tehdidi ve Göç Kontrol Politikalarının Terörizmle Mücadelede Kullanımı", *Avrasya Dosyası, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 170-194, (Yaz 2003)*.
- COŞKUN, Vahap, "Güvenliği Özgürlükte Aramak", *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 8-9-10-11, ss. 1-10, (2003-2004)*.
- DAVIES, Barry, *Terörizm Ortadoğu'da Şiddet Dünyada Terör*, Çev. Pınar Bulut, Truva Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, (2006).
- DEDEOĞLU, Beril, "Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni", Beril DEDEOĞLU (der.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, 1. Baskı, Boyut Yayıncılık, İstanbul, (2003).
- DEMİRAY, Muhittin ve İŞCAN, İsmail Hakkı, "Uluslararası Sistemde Güvenlik Kavramının Değişimi Ekonomik Ve Jeopolitik Arka Planı", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 21, ss. 141-170, (Ağustos 2008)*.
- DEMPSEY, James X., "Civil Liberties in a Time of Crisis", American Bar Association, (<http://www.abanet.org/irr/hr/winter02/dempsey.html>, 12.08.2009).
- DONOHUE, Laura K., "Criminal Law Anglo-American Privacy And Surveillance", *The Journal of Criminal Law & Criminology, Vol. 96, No. 3, ss. 1059-1208, (2006)*.

- DONOHUE, Laura K., "Security and Freedom on the Fulcrum", *Terrorism and Political Violence*, Vol. 17, No. 1, ss. 69-87, (2005).
- DOYLE, Charles, Terrorism: Section by Section Analysis of the USA PATRIOT Act, *CRS Report for Congress*, Updated December 10, 2001, (<http://epic.org/privacy/terrorism/usapatriot/RL31200.pdf>, 12.09.2010).
- DULIN, Adam, "USA PATRIOT Act And The War on Terrorism", *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, ss. 215-222, (2003).
- DWORKIN, Ronald, "Vatanseverliğe Yönelik Tehdit", Çev. Atilla Yayla, *Liberal Düşünce*, Cilt: 7, Sayı: 25-26, ss. 259-270, (2002).
- Electronic Frontier Foundation (EFF), "EFF Analysis Of The Provisions Of The USA PATRIOT Act", 2001, (http://w2.eff.org/privacy/Surveillance/Terrorism/20011031_eff_usa_patriot_analysis.php, 24.02.2010)
- EPSTEIN, Benjamin, "The Patriot Act: Implications for Lawful Interception", *White Paper*, AQSACOM, May 2006, (http://www.aqsacomna.com/us/articles/LIPatriotact_amendments_wiretap-v1.pdf, 18.02. 2010).
- ERDOĞAN, Mustafa, "Liberalizme Yeniden Bakış: Tarihi ve Felsefi Temelleri", *Liberal Düşünce*, Sayı: 56, Yıl: 14, (Güz 2009), (<http://www.liberal.org.tr/incele.php?kategori=%20MTg=&id=NTEy>, 05.11.2010).
- FALK, Richard, "Encroaching on the Rule of Law: Post-9/11 Policies within the United States", in: Alison BRYSK ve Gershon SHAFIR (eds.), *National Insecurity and Human Rights Democracies Debate Counterterrorism*, University of California Press, London, ss. 75-91, (2007).
- Foreign and Commonwealth Office, *Counter-Terrorism Legislation and Practice: A Survey of Selected Countries*, A Research Project Funded by the Sixth Framework Research Programme of DG Research (European Commission), (October 2005).
- "Genel Denge ve Refah Ekonomisi", (http://www.ekodialog.com/Acik_ogretim_iktisat/refah_ekonomisi_genel_denge.html, 24.11.2010).
- GIBSON, Tobias T., ALBARELLO, Juan Gabriel Gómez ve HENDERSON, Frances B., "The Absence of The Sacred: Democracy in The Age of Militarism", *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, ss. 28-36, (2003).

- GOLDEN, Roger D., “What Price Security? The USA Patriot Act and America’s Balance Between the Security and Freedom”, in: Russell HOWARD, James FOREST ve Joanne MOORE (eds.), *Homeland Security and Terrorism*, The Mcgraw-Hill Homeland Security Series, Hill Books, New York, ss. 400-425, (2006).
- GOLDEN, Roger D., “What Price Security? The USA Patriot Act and America’s Balance Between the Security and Freedom”, in: Russell HOWARD, James FOREST ve Joanne MOORE (eds.), *Homeland Security and Terrorism*, The Mcgraw-Hill Homeland Security Series, Hill Books, New York, (2006).
- GOLDER, Ben ve WILLIAMS, George, “Balancing National Security and Human Rights: Assessing the Legal Response of Common Law Nations to the Threat of Terrorism”, *Journal of Comparative Policy Analysis*, Vol. 8, No. 1, ss. 43-62, (March 2006).
- GÖZE, Ayferi, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Genişletilmiş 7. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, (1995).
- GROENEWOLD, Kyle M., “USA PATRIOT Act of 2001: We Deserve Less”, *14th Annual Illinois Conference for Students of Political Science*, (April 2006).
- “Guantanamo'da işkence itirafı”, 14.01.2009, (<http://yenisafak.com.tr/Dunya/?t=14.01.2009&i=162785>, 10.07.2011).
- HAUBRICH, Dirk, “September 11, Anti-Terror Laws and Civil Liberties: Britain, France and Germany Compared”, *Government and Opposition*, Vol. 38, No. 1, ss. 3-28, (Winter 2003).
- HENDERSON, Nathan C., “The Patriot Act’s Impact On The Government’s Ability To Conduct Electronic Surveillance Of Ongoing Domestic Communications”, *Duke Law Journal*, Vol. 52, ss. 179-209, (2002).
- HENSHAL, Rowland ve MORGAN, Ian, *Amerikan Yalanları: 11 Eylül ve Medeniyetler Çatışması*, Çev. Güneş Ayas ve Bora Alioğlu, Salyangoz Yayınevi, (2006).
- HERSH, Seymour M., *Chain of Command: The Road from 9/11 to Abu Ghraib*, Australia, Allen Lane, (2004).
- Human Rights Watch, “The Road to Abu Ghraib”, *Report*, 8 June 2004, (<http://www.hrw.org/en/reports/2004/06/08/road-abu-ghraib>, 25.06.2011).

- IP, John, "Comparative Perspectives on the Detention of Terrorist Suspects", *Transnational Law & Contemporary Problems*, Vol. 16, , ss. 773-871, (Spring 2007).
- JIPSON, Art, "The Post-September 11th Era: Interpretations of Security And Civil Liberties in The Political Margins of The Left And Right", *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, ss. 40-49, (2003).
- JORGENSEN, S., C. CAPEK, S. GUSTAFSON ve J. KADZBAN, *The Patriot Act-An Impact Analysis*, Department of Computer Science And Information Systems Grand Valley State University, 11 December 2003, (http://scholar.google.com.tr/scholar?Cluster=17382376343348581508&hl=tr&as_sdt=000&as_vis=1, 05.04. 2010).
- KABOĞLU, İbrahim Ö., *Özgürlükler Hukuku İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı Üzerine Bir Deneme*, AFA Yayıncılık, İstanbul, (1994).
- KAYA, Sezgin, "Küresel Terörizmle Mücadelede Alternatif Rejim Modelleri", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 5, Yıl: 3, (Temmuz 2005).
- KEDİKLİ, Umut, "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt: 2, Sayı: 7, ss. 54-79, (2006).
- KEITH, Dana, "In the Name of National Security or Insecurity?: the Potential Indefinite Detention of Noncitizen Certified Terrorists in the United States and the United Kingdom in the Aftermath of September 11, 2001", in: *Florida Journal of International Law*, Vol. 16, No. 2, ss. 405-481, (2004).
- KENNEDY, Charles H., ve SWIRE, Peter S., "State Wiretaps and Electronic Surveillance After September 11", *Hastings Law Journal*, Vol. 54, ss. 101-120, (April 2003).
- KERR, Orin S., "Updating the Foreign Intelligence Surveillance Act", *The University of Chicago Law Review*, Vol. 75, ss. 225-243, (2008).
- KHAN, Zmarak, "The National Security Agency (NSA) Eavesdropping on Americans: A Programme that is Neither Legal Nor Necessary", *Utrecht Law Review*, Vol. 2, No. 2, ss. 61-80, (December 2006).
- LİU, Edward C., Amendments to the Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA) Extended Until February 28, 2011, CRS Report for Congress, February 10, 2011, (http://assets.opencrs.com/rpts/R40138_20110228.pdf, 05.09.2011).

- LİU, Edward C., Amendments to the Foreign Intelligence Surveillance Act (FISA) Extended Until June 1, 2015, CRS Report for Congress, June 16, 2011, (<http://www.fas.org/sgp/crs/intel/R40138.pdf>, 05.09.2011).
- MART, Susan Nevelow, “Protecting the Lady from Toledo: Post-USA PATRIOT Act Electronic Surveillance at the Library”, *Law Library Journal*, Vol. 96, No. 3, ss. 449-473, (2004).
- METİN, Yüksel, “Terörle Mücadele ve İnsan Hakları”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, ss. 118-132, (Aralık 2005).
- MICHAELSEN, Christopher, “Balancing Civil Liberties Against National Security? A Critique of Counterterrorism Rhetoric”, *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 29, No. 2, ss. 1-21, (2006).
- MICHAELSON, Christopher, “Antiterrorism Legislation in Australia: A Proportionate Response to the Terrorist Threat?”, *Studies in Conflict & Terrorism*, Volume 28, Issue 4, ss. 321-339, (July 2005).
- MÜDERRİSOĞLU, Ruhsar, “11 Eylül ile Birlikte Yeni Dünya Düzenine (!) Doğru”, Osman Metin ÖZTÜRK (der.), *Uluslararası Terörizm ve Dış Politika*, Biltek Yayınları, Ankara, ss. 17-20, 2002.
- NEOCLEOUS, Mark, “Security, Liberty and the Myth of Balance: Towards a Critique of Security Politics”, *Contemporary Political Theory*, Vol. 6, ss. 131-149, (2007).
- O’BRIEN, David M., “Reflections on Courts And Civil Liberties in Times of Crisis”, *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, ss. 11-20, (2003).
- ÖZDOĞAN, Ali, “Teknik Dinlemeye Dair! Gizli Dinleme Kanunlarına ve Uygulamalarına Dair Bir Araştırma”, Emniyet Genel Müdürlüğü İDB Yayınları, Ankara, (2004), (<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstractid=953472>, 20.10.2009).
- ÖZEREN, Süleyman ve Hüseyin CİNOĞLU, “Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi”, İhsan BAL (der.), *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, USAK Yayınları, Ankara, ss. 159-195, (2006).
- ÖZKAN, Emre ve KOTAN, Ömer Faruk, “Ebu Gureyp Hapishanesi: Terörle Mücadelede Yanlış Strateji”, İhsan BAL (der.), *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, USAK Yayınları, Ankara, ss. 49-77, (2006).

- PARKER, Ellen, "Implementation of the UK Terrorism Act 2006: the Relationship Between Counterterrorism Law, Free Speech, and the Muslim Community in the United Kingdom Versus the United States", *Emory International Law Review*, Volume 21, Issue 2, ss. 711-757, (2007).
- PARKER, Tom, "Fighting an Antaeon Enemy: How Democratic States Unintentionally Sustain the Terrorist Movements They Oppose", *Terrorism and Political Violence*, Vol. 19, No. 2, ss. 155-179, (2007).
- PIKOWSKY, Robert A., "An Overview of the Law of Electronic Surveillance Post September 11, 2001", *Law Library Journal*, Vol. 94, No. 4, ss. 601-620, (Fall 2002).
- POSNER Eric A. ve VERMEULE, Adrian, *Terror in The Balance: Security, Liberty, And The Courts*, Oxford University Press, NewYork, (2007).
- POSNER, Richard A., "A Privilage or A Right?", in: A. ETIZONI ve H. J. MARSH (eds.), *Rights vs. Public Safety After 9-11*, Rowman Little Field Publisher, New York, (2003).
- POSNER, Richard A., "Security Versus Civil Liberties," *The Atlantic Monthly*, Vol. 288, No. 5, December (2001).
- ROACH, Kent, "The Criminal Law and Terrorism", in: Victor RAMRAJ, Michael HOR ve Kent ROACH (eds.), *Global Anti- Terrorism Law And Policy*, Cambridge University Press, (2005).
- ROPER, Mary Catherine, "ABD'de Sınırlanan Yurttaş Hakları", Çeviren: Gül Okutan, in: *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, ss. 116-117, (Aralık 2005).
- ROSE, David, *Guantanamo Amerika'nın İnsan Haklarına Karşı Savaşı*, Çev. Şule Gülmen, Birinci Basım, 1001 Kitap Yayınları, (2005).
- ROSENBACH, Eric, ve PERITZ, Aki J., *Confrontation or Collaboration? Congress and the Intelligence Community*, Cambridge, Mass: The Belfer Center, Harvard University, (June 2009).
- ROSSLER, Thomas, "A New Mission And New Challenges: Law Enforcement And Intelligence After The Usa Patriot Act", *Journal of the Institute Of Justice & International Studies*, Number 3, ss. 70-77, (2003).
- RUBEL, Alan, "Privacy And The USA PATRIOT Act: Rights, The Value of Rights, And Autonomy", *Law and Philosophy*, Vol. 26, ss. 119-159, (2007).

- SCHMID, Alex S., “Terrorism and Human Rights: A Perspective from the United Nations”, *Terrorism and Political Violence*, Vol. 17, Issue 1-2, ss. 25-35, (Winter 2005).
- SCHULHOFER, Stephen J., “No Checks, No Balances: Discarding Bedrock Constitutional Principles”, in: Richard C. Leone ve Jr. Greg Anrig, (eds.) *The War on Our Freedoms: Civil Liberties in an Age of Terrorism*, The Century Foundation, New York, ss. 74-99, (2003).
- SCHWARTZ, Paul M., “Warrantless Wiretapping, FISA Reform, and the Lessons of Public Liberty: A Comment on Holmes’s Jorde Lecture”, *California Law Review*, Vol. 97, ss. 407-432, (2009).
- SEAMON, Richard Henry ve GARDNER, William Dylan, “The Patriot Act And The Wall Between Foreign Intelligence And Law Enforcement”, *Harvard Journal of Law & Public Policy*, Volume 28, Issue 2, ss. 320-463, (2005).
- SKINNIDER, Eileen, “Counter-Terrorism Measures and the Impact on International Human Rights Standards in the Field of Criminal Justice”, *Report*, International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy, (July 2004), (<http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/Counter%20terrorism%20measures.pdf>, 14.08.2011).
- “Subpoena”, (<http://en.wikipedia.org/wiki/Subpoena>, 12.11.2010).
- ŞAFAK, Erdal, “USA Patriot Act (ABD Yurttaşlık Yasası) Terörle Mücadele Terörü”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, ss. 108-109, (Aralık 2005).
- THAMAN, Stephen C., “ABD’de 11 Eylül Açısından Önleyici ve Baskılayıcı Tedbirler”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, ss. 110-115, (Aralık 2005).
- The Center for Constitutional Rights (CCR), “Torture and Cruel, Inhuman, and Degrading Treatment of Prisoners at Guantánamo Bay, Cuba”, *Report*, (July 2006), (http://ccrjustice.org/files/Report_ReportOn_Torture.pdf, 10.07.2011).
- TURAN, Tuba, “War on Terror in The US and UK: An Evaluation With Regard to Civil Liberties”, *USAK Year Book of International Politics And Law*, Volume 1, International Strategic Research Organization (USAK), Ankara, ss. 31-50, (2008).
- TURHAN, Faruk ve AKSU, Muharrem, “İnsan Haklarının Korunması Açısından Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”,

Uluslararası Davras Kongresi, Küresel Dialog, ekitap, Isparta, ss. 2202-2226, 24-27 Eylül 2009.

TURHAN, Faruk, "Almanya'da Terörle Mücadele İçin Ceza Kanununda Yapılan Değişiklikler", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 5, ss. 133-136, (Aralık 2005).

TURHAN, Faruk, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Kararları Işığında Kişi Özgürlüğü ve Türkiye/Gözetiminde Kayıplar, Hakim Önüne Çıkarma ve Gözetim Süreleri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: IV, Sayı: 1-2, ss. 204-258, (Haziran- Aralık 2000).

"USA PATRIOT ACT 2001", (<http://epic.org/privacy/terrorism/hr3162.html>, 10.05.2010).

WALDRON, Jeremy, "Security and Liberty: the Image of Balance", *The Journal of Political Philosophy*, Vol. 11, No. 2, ss. 191-210, (2003).

WHITNEY, Justin W., "FISA's Future: An Analysis of Electronic Surveillance in Light of the Special Needs Exception to the Fourth Amendment", *Washburn Law Journal*, Vol. 47, ss. 127-149, (2007).

WILKINSON, Benedict, "Getting The Balance Right: Is There A Trade-Off Between Security And Civil Liberties?", 22 May 2009, (<http://goa-intelligence.org/main/intelligence/2009/05/getting-the-balance-right-is-there-a-trade-off-between-security-and-civil-liberties>, 21.10.2009).

WILLIAMS, David, "Terrorism and The Law in The United Kingdom", *University of New South Wales Law Journal*, Vol. 26, No. 1, ss. 179-190, (2003).

WOLFENDALE, Jessica, "Terrorism, Security and the Threat of Counterterrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 30, No.1, ss. 75-92, (2007).

Y. KAMISAR et al., Basic Criminal Procedure: Cases, Comments, and Questions, 2005, s. 479'den aktaran, KHAN, Zmarak, "The National Security Agency (NSA) Eavesdropping on Americans: A Programme that is Neither Legal Nor Necessary", *Utrecht Law Review*, Vol. 2, No. 2, ss. 61-80, (December 2006).

YAMAN, Didem, "11 Eylül Sonrasında ABD: Algılamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt: 1, No: 1, , ss. 117-142, (2005).

YARDIMCI, Mehmet Murat, *Amerika Birleşik Devletleri Hukuku, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları ve Türk Hukukunda İletişimin Denetlenmesi*, Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, (2009).

YEH, Brian T. ve DOYLE, Charles, “USA PATRIOT Improvement and Reauthorization Act of 2005: A Legal Analysis”, *CRS Report For Congress*, Updated 21 December 2006.